

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FYENS HISTORISKE HERREGAARDE

UDGIVNE AF

WILLIAM NORVIN OG EILER NYSTRØM

I

A. THISET
BROHOLM

ODENSE

MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG

MCMIX

A. THISET
—
BROHOLM

ODENSE
MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG
MCMIX

MILO'SKE BOGTRYKKERI - ODENSE

BROHOLM, den indre Portbygning.

UDGIVERNES FORORD.

Blandt Danmarks fornemste Minder om Liv og Færden i svundne Aarhundreder indtager de DANSKE HERREGAARDE en fremtrædende Plads. Hvorledes de sociale Forhold i Fremtiden end maatte forme sig, vil de gamle adelige Sædegaarde, der ligger spredt rundt i Landet Side om Side med Oldtidsminderne og de ærværdige Landsbykirker, ingensinde miste deres store kulturhistoriske Værdi. De giver os ikke blot Forstaaelse af Fortidens Bygningskunst og ydre Levevilkaar, men tillige et haandgribeligt Indtryk af det daglige Liv i de Kredse af Befolkningen, der den Gang efter Forholdenes hele Natur maatte bestemme Udviklingen, og hvis Optræden og Virken saa at sige faldt sammen med Fædrelandets Historie.

Det er derfor ganske naturligt, at den historiske Forskning allerede paa et tidligt Tidspunkt har taget Hovedgaardenes Historie gennem Tiderne op til Behandling, men til Trods herfor foreligger der ikke nu noget Skrift om dette Æmne, der kan siges at være tidssvarende eller blot udtømmende. „Prospecter af danske Herregaarde“ (med Beskrivelser af T. A. Becker og C. E. Secher), der udkom 1844—65, er nu — hvad Teksterne angaar — for store Deles Vedkommende forældet. Indholdet er tillige af højst ulige Værdi; medens der til Beskrivelser af enkelte Gaarde kun vilde være lidet at føje, er andre ganske ufyldstgørende. Endvidere foreligger i sidste Udgave af Traps „Danmark“ korte og instruktive Rids af de enkelte Herregaardes Historie, men disse Rids har af Hensyn til Værkets Omfang maattet gøres saa sammentrængte, at kun de allervigtigste Begivenheder har kunnet finde Plads inden for de givne

Rammer. Det nyeste Arbejde, der behandler det herhenhørende Æmne, nemlig det af J. C. B. la Cour redigerede store Værk „Danske Gaarde“, der omfatter alle Gaarde indtil en vis Størrelse, har formentlig sin Berettigelse som landbrugs-statistisk Haandbog.

Udgiverne har derfor i Forening med det Milo'ske Forlag i Odense ment at ville tage den foreliggende Opgave op, foreløbig for Fyens Vedkommende — den Landsdel, der i Forhold til sin Udstrækning frembyder det største Antal historiske Herregaarde. Meningen er at udsende en Række Smaaskrifter, hvert omhandlende en enkelt Gaard, og det vil blive tilstræbt ikke blot at give en Række sagkyndigt udarbejdede historiske Monografier, men tillige saa vidt muligt at forelægge Indholdet i en Form, der er letlæselig og saa tiltrækkende, at man tør paaregne Interesse fra en større Læsekreds.

Billedstoffet i det foreliggende Hefte er af Velvilje for Foretagendet bekostet af Hr. Kammerherre Hannibal Sehested.

BROHOLM, set fra Øst.

Skjøndt Gudme Herred ikke hører til de frugtbarreste Egne af Fyen, Danmarks Have, er dog faa andre Egne af vort Fædreland saa rige som dette Herred paa gamle, historisk interessante Herresæder. I hvert eneste af dets tolv Sogne ligger eller har der ligget een eller flere Hovedgaarde, af hvilke adskillige kjendes tilbage til det 14. eller 15. Aarhundrede; men Egnens enestaaende Rigdom paa Oltidslevninger vidner da ogsaa noksom om, at her alt i en meget fjern Fortid har levet en tæt Befolkning. Alene i Omegnen af det Herresæde, Talen her er om, er der paa lidt over een Kvadratmil optalt 50 Stenaldergrave, omtrent 200 Gravhøje foruden et meget stort Antal Jernalderfund paa flad Mark, men Sognet, hvori Broholm ligger, Gudme, maa da ogsaa antages fra først af at have været Herredets betydeligste, eftersom det gav Herredet Navn; dog blev Herredstinget ikke holdt her, men ved Gislev.

Broholm spejler sine røde Mure i en lille Sø, idet Gaarden er bygget paa to af hundreedaarige Ege, Linde og Asketræer indrammede Holme, der er forbundne ved smukke murede Broer, af hvilke den yderste endnu 1839 var en Vindebro. Paa den største af disse Holme ligge Stald- og Avlsbygningerne, paa den anden Hoved- og Portbygningen, Bibliotheket og Forpagterboligen. Hovedbygningen er af Grundmur, i to Etager, med takkede Gavle og tre Taarne, af hvilke det ene er 40 Alen højt. Til Gaarden høre nu to Haver, en mindre paa den ene Holm og en anden, 8 Tdr. Land stor, paa det faste Land. I den sidste findes talrige Plæner, Blomsterpartier, Trægrupper og Drivhuse. Vandet fra Borggravene og den over 100 Alen brøde Sø driver ikke blot en Vandmølle ved Gaarden, men ogsaa Tangaa og Hesselager Møller, før det gennem Tangeaa ved Lundeborg falder i Storebælt. Gaardens Beliggenhed er i høj Grad stemningsfuld med Udsigt over Gravene og Haverne til Skove og frugtbare Marker samt Bæltet, hinsides hvilket man i klart Vejr øjner Sjælland og Agersø.

Broholm er sikkert en ældgammel Beboelse, langt ældre end dens Historie nu veed at berette, skjøndt denne rækker snart 600 Aar tilbage i Tiden; det fortjener i saa Henseende at fremhæves, at Gaarden alt 1326, da den nævnes første Gang, var Hjem for et Medlem af en af Danmarks ældste og anseteste Adelslægter, men om han har arvet den, tilgiftet sig eller tilkøbt sig den, kan nu ikke oplyses. Dertil flyde Efterretningerne fra en Fortid, da det endnu ikke var bleven Sæd at skrive sig til de Hovedgaarde, hvor man havde sit Hjem, alt for sparsomt. Men det kan strax fremhæves som en Mærkelighed, at i de siden forløbne 583 Aar vides Broholm kun *en eneste Gang* at have skiftet Ejer ved Kjøb og Salg.

I. BROHOLM I ULFELD'ERNES BESIDDELSE.

Det var altsaa Aar 1326. Ejeren af Søgaard i Rønninge Sogn, Niels Jensen, efter sit Hjemsted selv kaldet Rønning, havde bortsolgt sin Hustrus fædrene og mødrene Arvegods og maatte til Erstatning pantsætte hende nævnte sin Hovedgaard. Efter Sædvane bad han

Slægtninge og Standsfæller i Nabolaget besegle det paagjældende Pantebrev til Vitterlighed, nemlig: Niels til Hindema, Willem til Grønholt, *Absalon til Broholm*, Jens Rønning, Gregers Rønning, Anders Rønning, Jens Nielsen Rønning, Jens Pedersen „Forsprecker“ i Nyborg, Winnbert og Niels Jensen til Kaster¹. Det originale Pantebrev har naturligvis

KJÆLDERETAGEN UNDER HOVEDBYGNINGEN.

været paa Latin, men kjendes nu kun fra en gammel dansk Oversættelse, hvis Upaalidelighed er iøjnefaldende, dog ikke for Broholms her nævnte, ældste kjendte Ejers Vedkommende. Han har trolig været meget nær knyttet til Brevudstederen selv eller dennes Hustru, eftersom han i Brevet nævnes foran saa mange Medlemmer af selve Rønning-Slægten; men Absalon til Broholm har dog ikke selv hørt til denne Slægt, thi han er efter alle Julemærker at dømme samme

Mand som den Absalon Jensen eller Jonsen, som 5. Juli s. A. i Roskilde, som den 16. af 29 Riddere, beseglede det Marsken Hr. Ludvig Albertsen (Eberstein) af den unge Kong Valdemar givne Lehnsbrev¹ og 16. Aug. s. A. paa Danehoffet i Nyborg med Drostens Hr. Laurens Jonsen (Panter), Marsken Hr. Ludvig Albertsen og 33 andre Stormænd beseglede det Greve Gert af samme Konge givne Lehnsbrev paa Sønderjylland². Sex Aar tidligere havde Hr. Absalon Jonsen paa Viborg Landsting, som den sidste af 14 Riddere med Hr. Ludvig Albertsen i Spidsen, beseglet Kong Christoffer II's Haandfæstning³. I det nysnævnte Lehnsbrev af 16. Aug. 1326 kaldes Hr. Absalon „Axylen Jonsson“, og af hans under det endnu bevarede originale Dokument hængende Sigil ses, at han i sit Skjold førte det Fantasidyr, halv Ulv, halv Fugl, som er Slægten Ulfelds velkjendte Vaabenmærke⁴. Disse sparsomme Efterretninger ere alt, hvad der nu historisk vides om Broholms ældste kjendte Ejer; Resten maa vi paa Grundlag af dem slutte os til.

- Ulfeld-Slægten stammer fra Esbern Snares to velbekjendte Svigersønner Anders Grosen og Peder Strangesen samt disses Broder Niels Strangesen, og dette nære Slægtskab til den berømte Erkebiskop forklarer Absalon- eller Axel-Navnets Forekomst i Ulfeld-Slægten's ældste Led. Anders Grosen og Cecilie Esbernsdatter efterlod sig to Døtre og fire Sønner, blandt disse den Johannes Andersen, der 1259 testamenterede sit Gods i Høng i Løve Herred til Sorø Kloster. Ved sin Hustru Lucie var han Fader til Broholms Ejer Absalon Jonsen. Denne sidste synes i Begyndelsen af Kong Christoffer II's ulykkelige Regjeringstid at have staaet denne Konge nær, men brød snart med sin Herre, der jo ogsaa havde det Lov paa sig, at han fangede Ædlingerne, gjorde dem fredløse, saaledes at Ingen kunde føle sig sikker, selv om han vidste sig nok saa trofast. Derfor har Hr. Absalon aabenbart gjort fælles Sag med de to oftere nævnte Stormænd Hr. Laurens Jonsen og Hr. Ludvig Albertsen, da de rejste sig imod Kongen, og som dem har Hr. Absalon underkastet sig den tiaarige Hertug Valdemar af Sønderjylland, da denne ved sin myndige Morbroder, den holstenske Greve Gerts Haand bemægtigede sig Fyen og derefter den danske Trone.

Da Hr. Absalon selv stammede fra Sjælland — hans Fader havde ejet Gods i Løve Herred, hans Farbroder Hr. Strange Andersen skrev sig til Jonstrup, hans Farfader Anders Grosen boede paa Tersløse — er det ikke usandsynligt, at han kan have tilgiftet sig Broholm med sin iøvrigt ukjendte Hustru. Sandsynligvis har han ogsaa ejet betydeligt Gods i Sjælland, dog ikke den Hovedgaard i Veddinge i Ods Herred, til hvilken siden en af hans Sønner Jacob Absalonsen eller Axlausen skrev sig, thi den skal sidstnævnte 1323 have erhvervet fra Hr. Stig Pedersen (Hak) til Ris, der kaldes hans Broder¹. Turde man af dette Broderskab slutte, at Absalon af Broholm havde været gift med Enken efter en vis Peder, der førte Slægten Haks Vaaben, maatte denne Peder i alt Fald være død længe før den Hr. Peder Egeside, der i Stamtavlen over Slægten Hak i Danmarks Adels Aarvog formodes at være Fader til Hr. Stig Pedersen af Ris; Hr. Peder Egeside levede nemlig endnu 1332, saa at hans Enke umulig i et senere Ægteskab kunde være Moder til den 1323 levende Jacob Axlausen. Ordet Broder kunde imidlertid ogsaa have været anvendt i Betydning af Svoger, saa at Jacob Axlausen var gift med en Søster til Hr. Stig Pedersen eller omvendt; men det maa dog straks bemærkes, at da Jacob Axlausens Søn, den bekjendte Roskilde-Biskop Niels Jacobsen senere ved Hr. Stig Pedersens eneste Søns, Hr. Niels Stigsens barnløse Død erhverver Ris Hovedgaard, skete det ved Kjøb og ikke ved Arv.

Hvem Hr. Absalon af Broholms Frue var vides altsaa ikke; men han havde mindst tre Sønner, Veddinges nysnævnte Ejer Jacob Axlausen, Absalon Axlausen, der kun kendes af Navn, og endelig Johannes Axlausen eller Absalonsen, der arvede Broholm.

Af den Omstændighed, at Hr. Absalon Jonsen paa en Tid, da selv Rigets første Mænd kun undtagelsesvis findes skrevet til en Hovedgaard — det vides f. Ex. slet ikke, hvor de her oftere nævnte, overmægtige Stormænd Hr. Laurens Jonsen og Hr. Ludvig Albertsen havde deres Bo — udtrykkelig, om end kun en enkelt Gang, skrives til sin Hovedgaard, ligger det nær at slutte, ikke blot at han fortrinsvis paa denne har havt sin Bolig fremfor paa sine øvrige Besiddelser, men ogsaa, at denne har frembudt særlig gode Vilkaar i Retning at Størrelse,

Bekvemmelighed og navnlig Tryghed, især da Broholms vandomflydte Beliggenhed maa have fristet alt dens første Ejere til her at rejse en fast Borg. Stedfundne Udgravninger pege ogsaa hen paa, at der paa Stedet har staaet mindst to ældre Hovedbygninger før den nuværende.

Da Hr. Absalon Jonsen ikke nævnes efter 1326, er han vistnok død ved denne Tid, men da maa han ogsaa have været en meget gammel Mand, eftersom hans Fader 1259 gjorde Testamente og han selv havde en voksen Søn 1323; ligesom ogsaa dennes Broder, Broholms næste Ejer *Johannes Absalonsen* maa have været en ældre Mand, da han 1345 første Gang findes nævnt. Han har nemlig da alt en voksen Stifsøn eller Svigersøn. Nævnte Aar pantsatte nemlig „Hans Absalon“ til sin „Søn Jenns Gelbether“ sit Gods i Fyen, nemlig Broholm med Mølle, Gitten og Rastrup (i Marslev Sogn)¹. At Johannes Absalonsen saaledes i alt Fald midlertidig skilte sig ved sit Hjem, lader sig forklare af, at han havde erhvervet Ejendom i en langt bortliggende Del af Riget, og 27. Aug. 1347 er han da ogsaa med to skaanske Stormænd Udsteder af et Thingsvidne af Vemmenhøgs Herredsting². Ridder blev han kort før 1360, thi da han 24. Maj d. A. hængte sit Sigil under den bekjendte kalundborgske Reces³, er han den 36. af 42 Riddere. Hans endnu bevarede Sigil viser Skjoldet med den halve Ulv og halve Fugl⁴. Det synes dog, at Hr. Johannes Absalonsen før sin Død har gjenerhvervet sin pantsatte Hovedgaard Broholm, thi 1363 var han atter i Fyen og fik 14. Okt. paa Landstinget Vidne, at Erik Iversen til ham afstod et aabent Brev, hvorved den forhenværende Drost Hr. Laurens Jonsen til Hr. Iver Nielsen pantsatte Skam Herred for 2718 Mark Denarier Kobbermønt, hvilket Brev Erik Iversen havde arvet efter sin Fader⁵, og 3. Dec. 1365 fik han paa Lunde Herredsting Vidne, at Fru Kathrine Iversdatter, en Søster til Erik Iversen, ligeledes havde tilskjødet ham sin Andel i bemeldte Pant⁶. Det har derfor næppe været Pengetrang, som i sin Tid bevægede Hr. Johannes Absalonsen til at pantsætte Broholm, og han vedblev da ogsaa at indtage en fremragende Stilling blandt sine Samtidige. Som Kong Valdemars Raad deltog han i 1370 i Fredsforhandlingerne i Stralsund imellem Kongen og Hansestæderne og nævnes

her som den 15. af 25 Riddere og Væbnere¹. 1. Juli 1377 besegler han paa Danehoffet i Nyborg Kong Olufs Haandfæstning som den 39. af 43 Riddere, men da disse ere nævnte landsvis, er hans Plads ikke i Modstrid med hans Alder eller hans Anciennitet som Ridder; de syv fyenske og laalandske Riddere nævnes nemlig sidst, og af dem er han den tredie², og da han var en moden Mand 1345, maa han selvfølgelig ogsaa 1377 have været en meget gammel Mand, og hermed rimer det godt, at han sidste Gang nævnes i Live 30. April 1378. Han beseglede da sammen med Niels Friis (i Lundby) og Niels Degn (i Tøjstrup) til Vitterlighed et Pantebrev fra Marsken Hr. Evert Moltke til hans Svend Otte Strangesen (Bild) paa Gods i Øxenstrup, Svanninge og Frørup Sogne³.

Dette sidste Aktstykke peger meget bestemt paa, at Hr. Johannes Absalonsen før sin Død har gjenerhvervet Broholm og paany der har taget Bolig. Det vil erindres, at han 1345 havde pantsat denne Gaard til „sin Søn“ *Jens Gelbether* eller *Genvæder*, som Slægten vist egenlig hed; men hvor længe dennes Pantebesiddelse har varet, og om Jens Genvæder i denne Tid har taget Ophold paa Broholm, er nu lige saa ukjendt som Jens Genvæders Adkomst til at betegnes som Hr. Johannes Absalonsens Søn. Slægten Genvæder førte en Pæl i sit Vaaben ligesom den berømte Brahe-Slægt⁴ og var selv en i sin Tid højt anset Slægt. Stamfaderen, der ogsaa hed Jens eller Johannes Genvæder, beklædte i Midten af det 13. Aarhundrede Rigets højeste verdslige Embede som Drost⁵. Han nævnes sammen med Hr. Johannes Absalonsens Farfaders to Brødre Absalon Andersen og Strange Andersen som Vidner i et af Dronning Margrethe Sprænghest 1264 udstedt Brev⁶, og han har vel været Farfader eller Farfaders Fader til den yngre Jens Genvæder, hvem Hr. Johannes Absalonsen 1345 betegnede som sin Søn. Da nu denne Jens Genvæders Hustru hed Christine Jensdatter, ligger det nær at formode, at Ordet „Søn“ er brugt for Svigersøn, og at den Arvepart, som det ret strax skal ses, at hun besad i Ris Hovedgaard, var tilfalden hende som Datter af Hr. Johannes Absalonsen, der vel ligesom sin Broder Jakob Absalonsen var „Broder“ til Ris' tidligere Ejer Hr. Stig Pedersen; men denne Formodning maa

dog være urigtig, thi det vil ogsaa strax ses, at Fru Christine ingen Arveret havde til Broholm og altsaa ikke kan have været Datter af Broholms Ejer. Derimod arvede hun den sjællandske Hovedgaard Kragerup og har derfor vistnok været Datter af dennes Ejer Hr. Jens Nielsen (Neb), og trolig har det været paa mødrene Side, at hun var Arvtager efter Hak'erne paa Ris. Men da Jens Genvæder saaledes hverken synes at være virkelig Søn eller Svigersøn af Hr. Johannes Absalonsen og overhovedet ikke staar i noget Arveforhold til denne, hvad Pantsættelsen af Broholm noksom viser, saa lader hans sønlige Forhold til Hr. Johannes sig kun forklare paa een Maade: han maa være Søn af dennes ukjendte Hustru i et tidligere Ægteskab med en omtrent lige saa ukjendt Jep Genvæder, forudsat da, at Sønnen er identisk med den Væbner Johannes Joopson dictus Geænwæther, der gav en Gaard i Esketorp i Rønnebjerg Herred til Lund Domkapitel for sin Aartid (aarlige Sjælemesse)¹.

Fru Christine Jensdatter havde, som alt nævnt, efter Hr. Niels Stigsens Død ved 1375 arvet Halvparten af dennes Hovedgaard Ris i Ods Herred med Bygninger og Abildhave og halve Ris Fang samt Bøndergods i Ods samt Skippinge Herreder; men hele denne hendes Arvepart pantsatte Jens Genvæder for 200 Mark purt Sølv kølensk Vægt til Hr. Johannes Absalonsens Brodersøn, Bispen i Roskilde Niels Jakobsen (Ulfeld), der ligeledes af Fru Christines Medarving, Ridderen Hr. Ludvig Andersen, fik den anden Halvpart i Pant. Da Jens Genvæder, istedetfor at tilbageløse sin Hustrus Ejendom, tværtimod gav Bispen Ejendomsbrev derpaa, maatte han give hende Vederlag ved at tilskjøde hende sit mødrene Gods i Ods Herred, sit mødrene Gods i Fyen, nemlig en Trediedel af Gaarden „Skymethorp“ (vistnok nu Skamdrup), og endvidere Gods i Stignæs, Sevedø, Basnæs og Nybølle, som han havde i Pant for 40 Mark Sølv af sin Fader Hr. Johannes Absalonsen, og endvidere Broholm i Fyen, som han havde i Pant af samme sin Fader for 60 Mark Sølv². Kort Tid efter dette Brevs Udstedelse døde Jens Genvæder, og alt før 1381 var Fru Christine gift igen med Væbneren Hartvig Bryske, der med hende fik hendes fædrene Gaard Kragerup, — men ikke Broholm.

Af sit Ægteskab med Jens Genvæder havde Fru Christine Jensdatter havt en Søn, der døde strax efter sin Fader, vistnok som den sidste mandlige Ætling af Slægten Genvæder, samt en Datter Sophie, der blev gift med en fjernere Slægtning af Hr. Johannes Absalonsen, Ridderen Aage Nielsen (Ulfeld) til Alnerup i Skaane. Heller ikke hun synes at have arvet Broholm, hvilket lettest forklares ved, at Hr. Johannes Absalonsen har benyttet Fru Christines kortvarige Enkestand til at tilbageløse Broholm, der, som alt omtalt, 1378 synes igen at have været i hans Besiddelse, og ved Hr. Johannes Absalonsens kort efter paafølgende Død uden Børn er den da tilfaldet hans nærmeste Arvinger, nemlig Børnene af hans Broder Jakob Axelsen af Veddinge; men da alle Efterretninger om Gaardens Skjæbne i de næste 50 Aar mangle, kan denne kun følges ad Gisningens Vej.

Jakob Axelsen havde vistnok fire Sønner: 1. Axel Jakobsen, som nævnes død 1383, 2. Peder Jakobsen, som levede 1350, 3. Niels Jakobsen, den oftere nævnte Biskop i Roskilde, der døde 18 Jan. 1395, og endelig 4. *Anders Jakobsen*, der ejede Kogsbølle, det nuværende Holckenhavn, som han maaske havde tilgiftet sig med sin Hustru Mette Rixdorf, og som siden gennem 300 Aar tilhørte hans Efterkommere, og sandsynligvis har ogsaa han arvet Broholm. Da han og hans nærmeste Efterkommere imidlertid boede paa og skrev sig til Kogsbølle, er det let forklarligt, at der i deres Tid intet høres om Broholm.

Anders Jakobsen var vist død før 1386, thi dette Aar nævnes hans Søn *Erik Andersen* som Ejer af Kogsbølle¹. Han døde 1420 og ligger nu med sin fem Aar senere afdøde Hustru Anne Abildgaard begravet i Kværndrup Kirke, men hertil har Rigskansleren Jakob Ulfeld 1616 ladet dem henflytte fra Vindinge Kirke ved Kogsbølle. Erik Andersen efterlod sig to Sønner: Anders Eriksen, som arvede Kogsbølle, og *Niels Eriksen*, som maa antages at have arvet Broholm. Der vides paafaldende lidt om denne sidste Søn, skjønt han den eneste Gang, han med Vished vides omtalt, betegnes som *Hr. Niels Eriksen*, og altsaa maa antages at have været Ridder. Mulig tie Efterretningerne saa ganske om ham, fordi han ikke synes at have skrevet sig til den

af ham beboede Hovedgaard og derfor opsluges af andre samtidige, mere fremtrædende Bærere af Navnet Hr. Niels Eriksen, særlig de to Riddere Niels Eriksen af Slægten Banner og Niels Eriksen af Slægten Gyldenstjerne eller Hr. Niels Eriksen (Rotfeld). Kun en eneste Gang er Talen med Vished om ham; Anders Eriksen af Kogsbølle udgav 15. Sept. 1421 et Orfejdebrev til Steen Basse, lovende denne stadig Sone og Fred baade for sig og alle sine Frænder og Venner for al den Sag, der har været imellem Steen og ham til denne Dag, og herfor lovede med Anders Eriksen „Hr. Nyels Ericssen min Broder“, Henrik Pedersen af Egsmose, Claus Frændesen af Mesinge og Nis Unkersen¹. Formodentlig er Hr. Niels Eriksen da ogsaa død i en yngre Alder, thi medens hans nysnævnte Broder paa Kogsbølle først døde 1453, saa havde Broholm alt 1429 faaet en ny Ejer ved Navn Peder Nielsen, der upaatvivlelig var Søn af Hr. Niels Eriksen og heldigvis er lidt mere kjendt end denne.

Denne *Peder Nielsen* nævnes altsaa første Gang 1429, skriver sig da udtrykkelig til Broholm og var alt en Mand, kjendt udenfor Hjemmets snevre Kreds. 6. Juli 1429 var nemlig Peder Nielsen af Broholm Medudsteder af et Vidne af Sjællands Landsting om, at Hr. Jørgen Rud havde tilskjødet Kong Erik Skjoldenæsholm imod Vedby². Maaske tør man af Peder Nielsens Nærværelse paa Sjællands Landsting ved denne Lejlighed slutte, at han den Gang endnu har ejet Dele af Ulfeld-Slægten gamle sjællandske Besiddelser, men det maa dog strax bemærkes, at det var en usædvanlig Forsamling, som hin 6. Juli var tilstede paa Landstinget, nemlig foruden Landsdommeren, Hovedsmændene paa Stockholm Slot, paa Torup i Jylland og paa Bahus Slot, saa Broholms Ejer og endelig fire erlige og velbyrdige Mænd fra Omegnen af Ringsted; muligt er det da ogsaa, at Peder Nielsen i Egenskab af Hofsinde har været i Sjælland; hans senere virksomme Deltagelse i det offentlige Liv kunde tyde derpaa. 1435 15. Juli er han med 7 Riddere og 25 andre Væbnere Forlover for Kong Erik ved Forliget paa Vordingborg med Hertug Adolf — hans under dette Forlig hængte Sigil med Ulfeld-Vaabnet er endnu bevaret — og 14. Okt. s. A. har han med 7 Riddere og 32 danske og norske Væbnere hængt

sit Segl for Kongens i Stockholm afsluttede Forlig med det svenske Rigsraad¹; men Aaret efter er han atter hjemme i Fyen og besegler 7. Juni s. A. i Nyborg sammen med sin Farbroder paa Kogsbølle en Fuldmagt fra Væbneren Lave Rudbek til den før nævnte Hr. Steen Basse². To Aar senere er han en af de 11 Riddermændsmænd, som 22. Novbr. paa Fyenbo Landsting med Hr. Eggert Frille svor, at denne ikke havde talt paa Kongens Værste, da han var i Flensborg at tale med Hertug Adolf³. Denne Venskabsstjeneste tyder paa et nærmere Forhold imellem den bekjendte Hr. Eggert Frille og Broholms Ejer, og da Hr. Eggert 1439 var en af Hovedmændene for Opstanden imod Kong Erik af Pommern, ligger det nær at formode, at Peder Nielsen ikke har staaet denne Opstand fjernt, selv om hans Navn hverken findes i Opsigelsesdokumentet eller i Tilbudet om den ledige Trone til Christoffer af Bayern. Formodningen i saa Henseende bekræftes ved, at Peder Nielsen kort Tid efter den sidstes Tronbestigelse, formodentlig ved Kroningen i Ribe Nytaarsdag 1443, erholdt Ridder-slaget. Han deltog i alt Fald i Kroningsfestlighederne, thi i Januar 1443 skal han, Peder Nielsen af Broholm, Ridder, her fra Ribe have udstedt et ret mærkeligt Brev, hvorved han af fri Villie gav „nærværende Brevviser Peder Nielsen, Biskop Hennikes Broder af Odense“ sit fædrene Vaaben at føre med fornævnte Biskop Hennike og sig, som Frænde bør at føre med anden, og aldrig igjenkaldes eller forvides i nogen Maade af ham eller nogen af hans. Samtidig udstedte Kong Christoffer et aabent Brev, hvorved han for Biskop Hennikes Bøns Skyld gav samme Peder Nielsen og hans Afkom Frihed og Frelse for deres Personer og til Vaaben en halv rød Ørn og en halv rød Ulv i et hvidt Felt og en halv rød Ulv paa Hjelmen — altsaa nøjagtig Ulfeld-Slægts Vaaben.

Hvem var nu denne mystiske Peder Nielsen, der saaledes blev indlemmet i Ulfeld Slægten? Ja, hans Navne, Ridderen paa Broholm, oplyser, at han var Biskop Hennikes Broder, men hvem var da Biskop Hennike? Han var en Biskop i Odense, hvis høje gejstlige Værdighed da var lige saa ny som Broholms Ejers Ridderslag, af Slægt en Ulfeld, hvis fulde Navn angives at have været Hennike Torkildsen;

men ved disse sidste to Angivelser synes der dog at have været noget galt. Er Biskop Hennike nemlig Broder til den ukjendte Peder Nielsen, maa han jo som denne have heddet Nielsen og ikke Torkildsen, og, da Fornavnet Torkild er ganske ukjendt i Ulfeld-Slægten, ligger det nær at formode, at Tilnavnet Torkildsen ene er bleven klæbet til Biskop Hennike, fordi der 1415 skal have været en Degn i Odense Stift og Præst i Godsted paa Laaland af Navnet Hennichinus Thorkilli¹, hvem man har antaget for at være identisk med den senere Biskop. Derimod bestyrkes ganske vist Angivelsen, at Bispen var en Ulfeld, ikke blot af Hr. Peder Nielsen paa Broholms Udtalelse om, at han giver den ukjendte Peder Nielsen sit fædrene Vaaben med „Bisp Hennike og mig“, men ogsaa af Bispens Embedssigil fra Aarene 1450 og 1458, der viser Hellig Knud siddende imellem to Skjolde, af hvilke det ene viser Odense Stiftsmærke, det andet Ulfeld-Vaabnet, men dog er der noget gaadefuldt ved Bispens Herkomst; thi sammenligner man dette Sigil med hans Embedssigil fra hans første Bispetid 1440—41, saa ses ved første Øjekast, at dette sidste slet ikke indeholder noget Slægtsmærke, men af de to Skjolde alene det, der viste Stiftsmærket, og dog fører en nøjere Sammenligning mellem Sigillerne 1440—41 og dem fra 1450—58 til det overraskende Resultat, at det alle disse Aar er eet og det samme Signetstempel, som Bispen har betjent sig af; men at der i dette i Tiden imellem 1441 og 1450 er bleven indsat et Skjold med Ulfeld-Vaabnet, svarende til det oprindelig anbragte Skjold med Stiftsmærket. Hvorledes forklares nu alt dette?

Formodenlig har Hennike Nielsen og den ukjendte Peder Nielsen været Sønner af Hr. Peder Nielsen af Broholms Fader Hr. Niels Eriksen i en illegitim Forbindelse med en ufri Kvinde. Hennike Nielsen indtræder i den gejstlige Stand og har i denne i den Grad Lykken med sig, at han ved 1440 at bestige Fyens Bispestol opnaar at blive sin adelige Halvbroders Ligemand, hvorfor denne nu giver sit Samtykke til, at Brødrene antage hans fædrene Vaaben, Bispen af egen Magtfuldkommenhed, men hans Helbroder i Henhold til et kongeligt Frihedsbrev og Halvbroderens skriftlige Samtykke. Bispen, der i 1458 følte

sig gammel og skrøbelig, døde 1460; men om hans nyadlede Helbroders senere Livsskjæbne savnes enhver Efterretning.

Hr. Peder Nielsen paa Broholm havde imidlertid ægtet en velhavende skaansk Enkefrue Johanne Axelsdatter Brahe, Enke efter Laurids Due til Torsø i Vemmenhøgs Herred. Ægteskabet gav naturligvis Anledning til en større Arvetvist, med den barnløse Laurids Dues Udarvinger, men den kjendes kun af et Dokument af 20. Septbr. 1445, hvorved Laurids Dues Søster Fru Mette Jensdatter af Fuglsang, Hr. Lyder Kabels Efterleverske, til sin Søstersøn Hr. Jens Due (Thott) af Krogholm, Hr. Follert Wagnknap (o: van Knop), Riddere, og Knud Truidsen (Has) af Ørtofte, Væbner, afstod al Krav, Gæld og Rettighed, hun havde i Skaane, Bleking og Lister til Hr. Peder Nielsen af Broholm, Ridder, paa hans Hustrus Vegne Fru Johanne, der tilforn havde havt hendes Broder Laurids Due¹. Med Knud Truidsen paa Ørtofte stod dog Hr. Peder senere paa en ret god Fod; thi 26. Maj 1459 stiftede de begge sammen med deres Svigerinde Fru Margrethe Axelsdatter Brahe i Lyngby og Fru Anne Nielsdatter (Skeel), Oluf Truidsen (Has)'s Efterleverske, Sjælemesser for Vor Frue og St. Nicolai Altre i Lund Domkirke paa Begjæring af Oluf Truidsen og hans Datter Fru Birgitte².

1452 var Hr. Peder Nielsen med i den Hær, som Kong Christiern havde samlet i Anledning af Kong Karl Knudsens Plyndringstog i Skaane; men da Kongen var kommen til Halmstad, udgav han her 15. Maj et Benaadningsbrev, der fritog Hr. Peder Nielsen for al personlig Tjeneste, saalænge han lever, dog at han skikkede sine Tjenere og Svende til Rigens Tjeneste tillands og tilvands, naar Behov gjøres³. Siden er der da og ret stille om hans Navn; kun var han 12. Marts 1458 en af Dommerne i den store Arvetrætte mellem Hr. Philip Axelsen (Thott) og Hr. Erik Eriksen (Løvenbalk), hvilken sidste havde ægtet Hr. Philips Broder Kjeld Axelsens Enke, Hr. Peder Nielsens Frænke, Fru Mette Laurensdatter (Ulfeld) fra Løjtved.

Hr. Peder Nielsen har vistnok bestandig boet paa Broholm, thi han skrives kun til denne Gaard; men om hans Forhold som Godsejer haves kun et enkelt Vidnesbyrd. Det er et Thingsvidne fra Gudme

Herredsting af 3. Juni 1462 udstedt af Herredsfogden Claus Jensen, Rigens Marsk Hr. Claus Rønnow, Væbnerne Henrik Rantzow og Lage Urne, Husfogden paa Nyborg Nis Persen og tre Bønder fra Gudme, Svinginge og Kværndrup, lydende, at velbaarne og strenge Ridder Hr. Peder Nielsen i Broholm den Dag var paa Thinge og skød sit Skjæl (bad om Vidnesbyrd om), hvorlunde han havde levet sit Liv med dem, og berettede for dem, hvorledes nogle havde givet ham Ukvemsord og kaldet ham „Stegefisk“. Da opstod den menige Almue og svarede alle med eet „Mundhuff“ dertil, at forskrevne Hr. Peder Nielsen fra det første i hans Oprindelse og saa til han Mand blev og siden alle hans Levedage og end i Dag havde levet sit Liv som en retvis god, christen Dannemand. Dog vilde Hr. Peder ikke lade sig nøje dermed, men begærede et Thingsvidne at svare dertil. Saa opmælede Fogden et uvilligt Stokkenævn (◊: et Udvalg af de paa Thinget nærværende til at afsige Dom indenfor Thingets Indhegning, Thingstokkene), fordi „hun“ var stærkere end Thingsvidne, nemlig to Bønder i Hesselager, een i Galdbjerg, to i Gudme, een i Vejstrup, een i Gudbjerg, een i Langebol, een i Vormark, een i Tange og to i Svinginge, hvilke tolv Dannemænd alle med en samdrægtelig Røst vidnede, at ingen Mand kunde tillægge Hr. Peder Nielsen andet Vidnesbyrd end nys var nævnt, og vidnede saa, at hvo hannem af sin Ufornumstighed saadant Øgenavn giver, som forskrevet staaer, det kom saa til, at En, som hed Oncker kom fra Hr. Palle Marsk*) til Hr. Peder Nielsen og laa med hannem i Brødet (◊: hørte til en fælles Husstand). Saa var Hr. Peder udgangen med sine Svende at drage Vaad paa Gudme Sø, og den forskrevne Oncker gik med og svøbte sine Hænder i sin Kaabe, og Hr. Peder bad ham at hjælpe at drage de Fisk i Land, som han skulde nu selv æde af. Da gjorde den forskrevne Oncker sig fortrøden og vilde ej gjøre det. Da havde Hr. Peder et [Stykke] Træ i sin Haand og gav den samme Oncker et Slag imellem hans Hænder og bad hannem lægge sin Haand paa med og hjælpe til sit eget Gavn, og skadede det ham aldrig af

*) Hr. Palle bar Tilnavnet Marsk, fordi hans Farfader Hr. Palle Jonsen havde været Rigsmarsk i mange Aar i Kong Valdemar Atterdags Tid, men selv havde han ikke været Marsk. Han ejede Østrupgaard i Salling Herred.

hverken til Liv eller Helbred. Og hvo som disse forskrevne Artikler Hr. Peder Nielsen anderledes tyder eller udlægger, da sker det hannem paa hans Aarsag¹.

Dette gamle Thingsvidne kaster et fornøjeligt Strejfflys ind over det ellers ganske skjulte daglige Liv paa Broholm for 450 Aar siden. Hvor lidt ligner denne jævne Ridder, som trods sin høje Byrd selv gaaer at drage Vaad med sine Svende, de baldyrede, fløjls- og harniskklædte Riddere, hvis gyldne Sporer klirre gennem Ingemanns og andre lige saa fortræffelige, historiske Romaner. Den vrangvillige „Oncker“ var vist forresten selv af adelig Byrd, nemlig Sønesøn af den Vnkarus Jensen af Ørsted i Baag Herred, som levede 1389 og 1397 og i sit Vaaben førte en Hjortevie og en Stjerne², og Søn af den ovenfor (Side 10) nævnte Nis Unkersen; men Slægten var nu ved at dale ned i borgerlig Stand og bosatte sig senere i Odense. Hvad selve Øgenavnet Peder Stegefisk angaaer, saa var det ikke Onckers egen Opfindelse. Han har utvivlsomt kjendt den ogsaa i vore Slægtbøger bevarede Tradition om den skaanske Ridder Hr. Peder Ekeside, der, da han afhændede sin fædrene Gaard Vidskøfle, af Kjøberen betingede sig Livsophold paa Gaarden Resten af sin Levetid og navnlig en Ret stegt Fisk daglig, hvilken Betingelse forskaffede ham Tilnavnet Peder Stegefisk. Oncker maa saa meget mere have kjendt denne Historie, som Vidskøfles Kjøber, der skulde levere Fisken, ikke var nogen anden end Hr. Peder Nielsen af Broholms Svigerfader Hr. Axel Brahe.

Om det gode Skudsmaal af Gudme Herredsting har friet Hr. Peder Nielsen fra Stegefisk-Tilnavnet er vel tvivlsomt; men han var nu en gammel Mand, hvem Døden snart vilde udfri fra alle jordiske Drillerier. Endnu St. Birgitte Dag 1465 synes han med det øvrige Rigsraad at have været nærværende paa Segeberg, da Kong Christiern I her sluttede Forlig med den svenske Erkebiskop Jøns Bengtsson³; men efter den Tid nævnes han ikke oftere i Live. At han 1461 „oplod og afhændte“ sin Rettighed i en Gaard i Radstrup i Bjerger Herred til Antvorskov Kloster⁴ kunde vel ogsaa tyde paa, at han da alt beredte sig paa at sige Verden Farvel. Men har denne Gave været hans eneste Sjælegave, maa han, efter dens Ringhed at dømme, have havt en sjelden

god Samvittighed; Gavens Værd var nemlig saare uvis, idet den indskrænkede sig til en Rettighed, som Hr. Peder havde rejst Dele (o: retslig Krav) paa, men altsaa slet ikke var i Besiddelse af.

Da Hr. Peder Nielsen døde barnløs, tilfaldt Broholm hans Søster Fru *Maren Nielsdatter*, gift med Væbneren *Anders Jepsen* til Langholm, en nu længst forsvunden Hovedgaard i Langaa Sogn. Anders Jepsen førte Slægten Grubendals Vaaben og var Søn af Væbneren Jep Nielsen til Langholm, som 1425 blev dræbt af Gert Bryske. Anders Jepsen stod alt den Gang i Forbindelse med Ulfeld-Slægten; thi allerede i sin Faders levende Live havde han af Erik Andersen (Ulfeld) paa Kogsbølle faaet Brangstrup og Brangstrup Mølle i Pant, men oplød 1425 dette Pant til en velbaaren Mand Anders Jensen. Siden førte Anders Jepsen en for vor Tid spørløs Tilværelse, selv efter at hans Hustru havde arvet Broholm, men denne sidste Herlighed blev da ogsaa kun af kort Varighed, thi Fru Maren fulgte snart sin Broder i Graven, og paa Skiftet efter hende 14. Maj 1473 maatte Anders Jepsen afstaa Broholm til sin Svigersøn Hr. Johan Fikkesen.

Mærkelig nok træder Anders Jepsen, der dog nu maa have været en Mand nær Støvets Aar, efter sin Hustrus Død ud af sin tidligere Ubemærkethed. Han stifter sammen med Hr. Frederik Barsebæk og Claus Krumstrup en Gudstjeneste i Faaborg Kirke, paa hvilken Stiftelse Borgmester, Raad og menige Almue i Faaborg 1477 søgte Bispens Stadfæstelse¹. Efter sin Hustrus nu ukjendte Moder havde han arvet tre Gaarde paa Langeland i Stoense, Tressebølle og Kjædeby, hvilke Lage Brok havde indløst af Hr. Svend Udsens Gods, men Anders Jepsens Hustrus Moder atter havde faaet i Pant af Hovedsmanden paa Tranekjær Hr. Philip Axelsen (Thott). Hr. Philips Enke, Fru Erme-gaard Eggertsdatter Frille, ægtede siden Hr. Bent Bille, hvem Anders Jepsen 10. Marts 1477 paa Tranekjær gav Kvittering for alle Beder (o: Afgifter) af de tre Gaarde, fra den Tid Anders Jepsen ombar dem og de kom i Lage Broks Værge og saa til Dato². Hr. Bent Bille indløste Gaardene 1480 og fik da af Anders Jepsen Kvittering for Pante-summen 1100 Stæder Mark. Sin Bopæl havde Anders Jepsen paa Langholm, som han og hans Forældre (o: Forfædre) 1492 havde ejet

i 200 Aar og mere, men som han nævnte Aar maatte indværgede med Lovhævd, da hans Bevisligheder paa den vare brændte¹. Han levede endnu 1497 og var da trods sin meget høje Alder kommen til en hidtil ukjendt Ære og Værdighed, idet han var bleven Hovedsmand paa Hinds-gavl. Som saadan var han Medudsteder af det Vidne, som Kong Hans 20. Maj lod tage af Fynbo Landsting angaaende de mod Kongen af det svenske Rigsraad² fremsatte Beskyldninger; men snart efter er han død, vist nær de hundrede Aar gammel.

BROHOLM 1894, set fra Øst.

II. BROHOLM I DE FIKKESEN'ERS OG VAN MEHLEN'ERS EJE.

Som før nævnt havde Anders Jepsen alt 1473 afstaaet Broholm til sin Svigersøn Hr. *Johan Fikkese*n. Slægten Fikkese

førte i sit Vaaben en Hjortevie og to Bølger og om dette Vaabenmærkes Oprindelse berettes følgende: Hr. Fikke Fikkese

ntjente ved Kong Erik af Pommerens Hof og kom med Kongen paa Jagt og skød der en Hjort og

kastede sig paa Hjorten. Men den saarede Hjort gav sig ud i Havet med hannem, til Landet igjen; og Kongen vidste ikke andet, end de begge vare druknede. Der han nu kom til Kongen igjen, da bød denne hannem forandre sit Vaaben, som var en Guldrude i blaat Felt, og i dens Sted føre en halv rød Hjortevie og to blaa Bølger i Skjoldet og en halv hvid Hjortevie oven paa Hjelmen, som er de Fikkesen's rette Vaaben. Hvis noget historisk ligger til Grund for dette Sagn, maa Talen være om Hr. Johan Fikkesens Fader, Væbneren Fikke Lauridsen, som boede i Spejlsby paa Møen og er den første, som vides at have ført Vaabnet med Hjortevien og Bølgerne. Han nævnes i Aarene 1420—1435 og var gift med en jydsk Enkefrue Else Lauridsdatter Hvas, som først havde haft et Medlem af Slægten Rud til Ægte, hvad der vel har foranlediget den nys nævnte Tradition om, at Slægten Fikkesens Stamfader oprindelig førte en Rude i sit Vaaben.

Om Johan Fikkesens Ungdom haves ingen Efterretning. Han nævnes første Gang 4. September 1459, da han med Domprovsten i Roskilde, Degnen i Kjøbenhavn, fem Riddere og tre andre Væbnere bivaanede et Retterthing paa Esrom, hvor ogsaa Kongen og Dronningen var nærværende¹. I hvilken Egenskab han her opholdt sig i Hoffets umiddelbare Nærhed oplyses af et andet Vidne af Kongens Retterthing af 14. Nov. s. A., denne Gang i Graabrødre Klosters Stue i Kjøbenhavn, thi heri kalder Kongen ham vor kjære Husfrues Hofsinde; men endnu mærkeligere er det, at Kongen eller rettere sagt Rigskansleren i Kongens Navn i dette officielle Aktstykke kalder ham „Johan Fycsøn mentaalr“². For anden Gang synes et Øgenavn at spille en Rolle i Broholms Historie; men da det fler er anvendt i et offentligt Dokument maa man formode, at det ikke har klinget saa ilde i Johan Fikkesens Øre, som Navnet „Stegefisk“ i Hr. Peder Nielsens. Og dog skulde man tro, at det Øgenavn, der tillægges Johan Fikkesen, maa have været langt mere ærefornærmende, thi „Mentaler“ maa vel betegne En, som taler ondt om sine Medmennesker. Man fristes da ogsaa til at tro, at Johan Fikkesen, der næppe selv har kunnet læse, ikke har havt nogen Ahnelse om, at Øgenavnet er bleven foreviget i et Vidne af Kongens Retterthing, og dets Anbringelse her maa da opfattes som en

Ondskabsfuldhed — fortjent eller ufortjent — fra Rigskansleren Hr. Jens Torbernsen (Sparre)s Side. Det er da ogsaa baaede første og sidste Gang, at Johan Fikkensens Navn findes med dette ildeldyende Paahæng. 1463 og 1464 forekommer han som Vidne i et Par i Kjøbenhavn udstedte Adkomstbreve¹ og 1466 var han med Ridderne Torbern Bille og David Arildsen (Qvitzow) samt Forstanderen i St. Clare Kloster i Roskilde Jep Jensen (Barritsen) udmeldt at granske om et af Kongen og Bispen i Roskilde omtvistet Marsvinsfiske paa Halsnæs, som de 22. Marts tildømte Bispen². Næste Gang Johan Fikkelsen nævnes, 1473, var han bleven Ridder, og det er derfor ikke usandsynligt, at han er den Hr. Ficke, som Huitfeldt nævner blandt de den 10. Okt. 1471 i det blodige Slag paa Brunkebjerg udenfor Stockholm fangne Danske³, men i saa Fald maa han senest ved Fredslutningen den paafølgende Sommer være kommen ud af sit Fængsel. Selve Ridderslaget turde have været Belønningen for lang og god Tjeneste ved Hove, den han sagtens kvitterede, da han indtraadte i Ægteskab med Jomfru Margrethe Andersdatter til Broholm; men Ridderslaget blev ikke det eneste Vidnesbyrd om hans gode Forhold som Dronningens Hofsinde, thi Dronningen satte ham til Hovedsmand over sit Livgedings-slot Haraldsborg ved Roskilde, og her i Roskilde udstedtes saa 14. Maj 1473 et Dokument, hvorved Johan Fikkelsen, Ridder, Hovedsmand paa „Harrisborgh“ paa Dronning Dorotheas Vegne, og Anders Jepsen af Langeholm, der af Vaaben er, kjendtes at have siddet over Skifte om det Gods, som dem var tilfaldet efter hæderlig og velbyrdig Kvinde Fru Marine Nielsdatter, hvis Sjæl Gud have, og skulde Hr. Johan Fikkelsen paa sin Husfrues Vegne, Fru Margrethe Andersdatter, have Broholm med al sin rette Tilliggelse, som er Ager, Eng, Skov, Mark og Fiskevand, i hvad det som helst er eller nævnes kan, intet undtagen, foruden 3 Ottinge Jord, som paa Gudme Mark ligger, som dem var uskiftet imellem, og dertil Broholms Mølle med sin Tilliggelse, Dam og Damsbund, intet undtaget, item 3 Gaarde i Ore, 1 i Ørebech, 1 i Skemedrop, og 1 Gaardsæde ibidem, item 5 Pund Kornskyld og 6 Skpr. i Thorop paa Halsnæs, item 10 Pund Kornskyld i Wixtorp, 1 Gaard i Tyzelholth, skylder 3 Pd. Korn til aarlig Landgilde, 1 Gaard

i Broholmb Tanghe, giver $\frac{1}{2}$ Tønde Smør til Landgilde, item Broholms Tange Mølle, giver 8 Pund Mel til aarlig Landgilde, item en Pantegaard i Osdrop hos Foborgh som giver 2 Pund Korn til aarlig Landgilde, Svinhøghen etc., hvorimod Anders Jepsen skulde have Langholm med al sin Tilliggende, alt deres Gods i Langaa (Langhwæ) med Langholms Mølle, 1 Gaard i Hesselagher, 1 Gaard i Øxendrop, 4 i Gwdme, 1 i Skemedrop, 1 Gaardsæde ibid., 1 Gaard i Kiertinghe, 5 Pd. 6 Skpr. Kornskyld paa Halsnes, 10 Pd. Kornskyld i Wixtorp, item Wixtorps Mølle, som giver 4 Pd. Mel til aarlig Landgilde, 1 Gaard i Tizelholth, giver 2 Pd. Korn, 1 i Broholms Tanghe giver $\frac{1}{2}$ Td. Smør, en Pantegaard i Trwndrop, giver $1\frac{1}{2}$ Pd. Korn, 1 Pantegaard i Gwltwedh, som han skulde have i Magelæg og giver 1 Pd. Korn til aarlig Landgilde. Det originale Skiftedokument, der er beseglet af Hr. Tetz (Rosengaard), Erkedegne i Roskilde, Jens Siundesen (Neb), Peder Reberg og Lyder Jensen (Qvitzov), Kanniker smst., Markvard Tegenhus, Forstander i Vor Frue Kloster, Oluf Jepsen, Borgermester, og Per Persen, Byskriver i Roskilde, haves endnu i Rigsarkivet, men Seglene ere borte¹.

Det synes næsten, at Hr. Johan Fikkesen har gjort sin Hustrus Bekjendtskab ved Hove, i Dronningens Jomfrukammer; hun havde i alt Fald hos Kongen en Sum af 100 svare engelske Nobler til Gode, for hvilken Sum hun fik Livsbrev paa ni Gaarde i Kirkeby Sogn i Sunds Herred, 1 Gaard i Ollerup, 1 i Stubberup og Egsmose Gaard i Gudme Herred². Denne sidste Gaard, som nu er udstykket i to Bøndergaarde, laa lidt nordøst for Gudme Kirke, hvor dens Voldsted endnu i Midten af forrige Aarhundrede var synligt med Rester af Grave, Murbrokker og Kalk. Den var nemlig endnu 1477 et adeligt Herresæde, tilhørende Væbneren Hans Madsen (Bjelke), gift med Anne Bild fra Ravnholt; hvorledes den derefter var kommen til Kronen vides ikke.

1481 havde Hr. Johan Fikkesen ombyttet Haraldsborg Lehn med det nu længst forsvundne Slot Ravnsborg paa Laaland og var da 17. Jan. Medudsteder af et Vidne af Laalandsfar Landsting, i hvilket han urigtig betegnes som Væbner³, formodenlig et Vidnesbyrd om, at han

først kort forinden var kommen der til Landet. Aaret efter betegnes han i alt Fald rigtig som Ridder og Hovedsmand paa Ravnsborg i et Brev, dateret Arninge, hvorved Væbneren Christoffer Iversen til ham overdrog tre Pantebreve paa Gaarde i Skippinge og Merløse Herreder af de Flemming'ers Gods¹. Forøvrigt maatte han som Lehnsmænd paa Ravnsborg sagsøge sin Standsfælle Jørgen Daa til Sørup for ulovlig Jagt og Fiskeri².

22. Sept. 1487 har Hr. Johan Fikkese som den tolvte af sexten Riddere besejlet Hyldningsakten ved Hertug Christierns Tronfølgervalg i Lund³; men vedblivende var Hr. Johan i disse Aar knyttet til Laaland, hvor han nu var Hovedsmand paa Nykjøbing Slot og desuden havde Abildtorp og Vesternæs i Pant.⁴ Han har antagelig boet paa Nykjøbing Slot, men tabte derfor ikke sin Hustrus fædrene Gaard af Syne, thi 1488 lod han Gudme Kirkes Indre istandsætte og pryde med de i 1877 paany fremdragne Kalkmalerier, blandt hvilke det omstaaende Billede af en med en stor Bro og tre Taarne prydet Borg, op af hvis Murtinder Borgherren og hans Frue ses rage frem, han iført rød Kaabe med graa Krave og rød Baret, hun i gul Kaabe med hvidt Hovedtøj og Lin, alt under Indskriften: Pax huic domui et omnibus habitantibus in ea (o: Fred være med dette Hus og alle Beboere i det).

1493 førte Hr. Johan Fikkese sammen med sin Moders Søstersøn Biskop Hartvig Juel en vidtløftig Proces mod Hr. Bent Bille om Nyrup Hovedgaard og Mølle i Faxe Herred. Paa Kongens Retterthing paa Vordingborg 2. Jan. mødte paa hans og Bispens Vegne hans Søn Laurids Fikkese af Nordrup og i Rette lagde et Pantebrev fra Jens Olsen (Godov) af Hesle til sin Hustru Mette Christiernsdatter paa nævnte sin Hovedgaard Nyrup, Nyrup Fang og Nyrup Mølle for 1000 Mark, som han var hende skyldig, fordi han havde solgt hendes Hovedgaard Krenkerup (nu Hardenberg), samt Sogne- og Thingsvidner, der godtgjorde, at Fru Mette derefter havde samme Gods i sit Værge og døde der, og endelig Kong Erik af Pommerns Lovdagsbrev (o: den kgl. Befaling til en Sagsøgt om at rette for sig inden en vis i Lovdagsbrevet fastsat Frist) om Arv og Skifte mellem Jens Olsen og Fru Mette. Modparten benægtede imidlertid, at Fru Mette nogen Tid havde ejet

Part i Krenkerup og æskede Beviser herpaa af Laurids Fikkese, thi Krenkerup havde i 2—300 Aar været hos Hr. Eskild Gøyes Forfædre; derimod vilde Hr. Bent Bille nok erkjende, at Jens Olsen og Fru Mette

Hr. JOHAN FIKKESEN og Hustru i Gudme Kirke.

boede paa Nyrup, og at Fru Mette overlevede sin Husbond en føje Tid, og da hun var død, solgte Jens Olsens Arvinger Nyrup til Hr. Oluf Axelsen (Thott) med att det Gods, Jens Olsen havde i Sjælland,

og Hr. Oluf solgte saa Nyrup, Nyrup Fang og Nyrup Mølle til Hr. Stig Olsen (Krogno), med hvis Datter Hr. Bent Bille fik dette Gods som Arv efter deres Barn, hvad denne beviste ved Skiftebrevet efter Hr. Stig, og han havde nu havt Godset i 27 Aar. Da nu Laurids Fikkelsen ikke formaaede at afkræfte Hr. Bent Billes Paastand, at Krenkerup i 2—300 Aar havde tilhørt Hr. Eskild Gøyes Forfædre og at Fru Mette aldrig havde ejet Part i denne Gaard, faldt Dommen, at Jens Olsen havde ej solgt sin Husfrues Gods, hvorfor Nyrup og Nyrup Fang til-dømtes Hr. Bent Bille, medens hans Modparter henvistes til at søge Jens Olsens Arvinger¹.

Denne Dom er et mærkeligt Vidnesbyrd om, hvor lidet Datidens Adel kjendte til sin egen nærmeste Fortid. Hvad Laurids Fikkelsen ikke i 1493 kunde gjøre Rede for, det ved man nu 400 Aar senere god Besked om, nemlig at Hr. Bent Billes Paastand om Gøye'ernes Besiddelse af Krenkerup aldeles ikke stod i Modstrid med de af Laurids Fikkelsen i Rette lagte Bevisligheder, idet Jens Olsens Hustru Fru Mette Christiernsdatter, var Enke efter Hr. Oluf Axelsen (Gøye) til Krenkerup, ikke at forvexle med Hr. Oluf Axelsen (Thott), til hvem Jens Olsens Arvinger solgte Nyrup. Efter denne sin første Husbond havde Fru Mette arvet Krenkerup, som Jens Olsen 1427 solgte til Hr. Oluf Axelsen (Gøye)s Søstersønner Hr. Mathias og Hr. Evert Moltke til Bavelse, af hvem Hr. Olufs Broder Hr. Mogens Axelsen (Gøye) 1427—1430 tilbagekjøbte Krenkerup. Det var til Erstatning for dette Salg 1427, at Jens Olsen havde pantsat Nyrup til sin Hustru for 1000 Mark, og saalænge disse 1000 Mark ikke var betalt, maatte Fru Mettes Arvinger have Panteret i Nyrup. Hr. Bent Billes Paastand, at Krenkerup i 2—300 Aar havde tilhørt Hr. Eskild Gøyes Forfædre, var kun halv Sandhed, idet Hr. Eskilds egen Fader ikke havde arvet Gaarden efter sine Forfædre, men havde tilkjøbt sig den, og Dommens Kjendelse, at Jens Olsen ej havde afhændet sin Hustrus Gods, var saa urigtig som mulig; men paa alt dette har aabenbart hverken Laurids Fikkelsen eller hans Fader havt nogensomhelst Rede, og derfor havde de sikkert heller ikke nogen Glæde af Dommens Anvisning paa at søge deres Ret hos Jens Olsens Arvinger. Skade, at Dommen ikke

giver Oplysning om, hvorledes Hr. Johan Fikkesen og Bisp Hartvig Juel vare beslægtede med Fru Mette Christiernsdatter og Arvinger efter hende. Det maa have været gennem deres respektive Mødre Else og Mette Hvas, der vare Søstre, og da Else Hvas havde en Søn af første Ægteskab ved Navn Christiern Rud, der ligesom Jens Olsen skrev sig til Hessel, har formodenlig Fru Mette Christiernsdatter været en Rud og Søster til Fru Else Hvas' første Ægtefælle Johan Rud; men uforklarligt er det dog, at det er Else Hvas' Søn af 2. Ægteskab, der optræder som Arving efter hendes første Ægtefælles Søster og ikke denne Ægtefælles direkte Afkom, for ikke at tale om Bispen, der vel var Fætter til Hr. Johan Fikkesen, men absolut ikke skulde synes at kunne blive Arving efter Fru Mette. Det 15. Aarhundredes danske Adel havde åbenbart endnu ikke begyndt at forfatte Slægtbøger.

Fikkesen-Slægten ejede nogle Bodesteder paa Falsterbo i Skaane, der havde været saalænge i dens Eje, at de havde faaet Navnet „Fichisholm“, men dem overlod Hr. Johan Fikkesen ved Skjøde, dateret Thorvig 8. Sept. 1495, til Hr. Oluf Holgersen (Ulfstand)¹, der vel da alt var eller snart blev hans Svigersøn.

1499 havde Hr. Johan opgivet Nykjøbing Lehn og taget Ophold paa Broholm, men han var nu ogsaa en aldrende Mand, vel de 65—70 Aar; dog vedblev han at være stærkt knyttet til Laaland. Ved Skjøde af 2. Febr. 1499, dateret Broholm, afkjøbte han sin Halvbroders Datter Mette Rud, Christoffer van Hafns Efterleverske, en Del laalandsk Gods, nemlig 1 Gaard i Næsby i Vestenskov Sogn, 4 i Sjunkeby, 1 i Munkeby, en øde Jord i Horslunde, 1 Gaard i Birket og en øde Jord i Skofte-marke, hvilket Skjøde er beseglet af tre Ulfeld'er, nemlig Palle Andersen i Hverringe, Ebbe Andersen i Kogsbølle og Anders Ebbesen i Dalum samt Otte Friis i Hesselager². Endnu havde han ogsaa Forbindelser i sin Slægts Hjemstavn, thi 1501 udstedte han et Vidne om, at han havde været for den udvalgte Konge Hertug Christiern og hjemlet Jens Hemmingsen, Borger i Stege, den Gaard og Grund i Dyffstræde, som denne kjøbte af ham og de nu trættede om, og lovede han at betale hvis Falsmaal (∴ Bøde), han maatte blive idømt, fordi

Jens Hemmingsen købte samme Gaard af ham, og at gaae imellem ham og Skaden, saa at Jens holdes uden al Skade, og den, som har noget at tale paa Jens Hemmingsen, skal tiltale Hr. Johan Fikkesen¹. Dette Vidne er dateret Holmegaard (paa Møen). Men ogsaa i Jylland havde han efter sin jydsk Moder arvet Gods, thi 26. Sept. 1501 kvitterede han Hr. Niels Eriksen (Rosenkrantz) for et Pantebrev paa en Gaard i Vrinders i Mols Herred, som han i sin Tid havde pantsat til Hr. Nielses Fader Hr. Erik Ottesen, og nu havde Hr. Niels givet ham Pantebrevet tilbage, endskjønt Pantesummen ikke var betalt².

Hr. Johan Fikkesen levede endnu 1502, da han i en Rusttjenesteliste af sine laalandske Pantelehn Vesternæs Birk og Abildtorp taxeredes til at stille fire Karle. Hans Søn Laurids Fikkesen skulde tjene selv tredie af Knubbelykke Birk³; men snart efter er han død, thi i en Rusttjenesteliste fra 1505 opføres Fru Margrethe, Hr. Johan „Fixsenssens“ Efterleverske⁴; hun skulde af Abildtorp og St. Jørgens Kloster paa Møen stille 2 Karle. Af en nedenfor nærmere omtalt Opgjørelse fra hendes Svigersøn Hr. Oluf Holgersen ses, at hun som Enke boede paa Abildtorp og døde paa denne nær Nakskov liggende Gaard. Hr. Oluf havde i Næstved købt hende en Tavle til 10 Mark, paa hendes Vegne betalt Lasse Bring 9 Mrk. 4 Sk. den Tid, hun laa syg paa Abildtorp. Endvidere, da hun fik Pantebrev paa St. Jørgens Kloster paa Møen, forstrakte han hende 9 rhinske Gylden, af hvilke de to skulde være Dusør til Kongens Dørsvende, og desuden havde han laant sin Svigermoder 47 Mrk. og 7 rh. Gl. Endelig havde Hr. Oluf dækket sin Svigerfaders Gjæld, nemlig 29¹/₂ Mrk., som han havde laant af St. Jørgens Kiste paa Møen og 2 Mrk. af St. Annæ Blok sammesteds. Hr. Oluf beregnede, at hans Frues Brodersøn Axel Persen skulde betale to Femtedele af alle disse Poster.

Hr. Johan Fikkesen og Fru Margrethe Andersdatter havde nemlig havt tre Børn, en Datter Anne, gift med Hr. Johans Efterfølger som Høvedsmand paa Nykjøbing Slot Ridderen Oluf Holgersen (Ulfstand) til Ørup, og to Sønner, Laurids Fikkesen, ogsaa kaldet Laurids Johansen, og Peder Fikkesen. Denne sidste døde før sin Fader, nemlig allerede 1488 i Sverig, men skjønt han den Gang endnu maa have været

temmelig ung, var han dog alt gift, med Eline Ulfeld, Datter af Palle Andersen til Hverringe og Fru Regitse Olufsdatter (Godov) til Lundsgaard, og hun havde født ham to Sønner Axel og Peder Persen eller Fikkesen, af hvilke den sidste antagelig er født efter Faderens Død, siden han var opkaldt efter ham. Den unge Enke giftede sig snart igjen, først med Torbern Nielsen (Present) til Vollerup i Sjælland og, efter at Døden ogsaa havde berøvet hende denne Ægtefælle, tredje Gang med Hans van Mehlen, der med hende fik hendes mødrene Gaard Lundsgaard. Paa Skiftet efter Hr. Johan Fikkesen og hans Hustru er da Broholm tilfaldet *Laurids Johansen* og hans umyndige Brodersønner, og Broholm har da vistnok atter en længere Aarrække henstaaet ubeboet, idet Laurids Johansen boede i Sjælland og Fru Eline sagtens havde sine smaa Sønner hos sig først paa Vollerup og siden paa Lundsgaard.

Laurids Johansen boede paa Nordrup i Slagelse Herred, som han før 1493 havde tilgiftet sig med Marine Griis, Datter af Niels Griis til Nordrup og Fru Anne Jepsdatter (Vognsen) af Røghave. Laurids synes ikke at have været en god Husholder. Han pantsatte sin Svigermoders Gods mod hendes Villie, men hun vidste Udvej. Hun overdrog den mægtige Rigmarsk Hr. Eskild Gøye, der paa en eller anden Maade var hende beslægtet, at dele hende sit Gods tilbage ved Rettergang, og han har sikkert været Mand for at gjøre det, saa at der neppe er bleven Brug for den Forpligtelse, som Hr. Eskild 16. Mai 1498 udstedte paa Gisselfeld, at han vilde betale sin Frænke Fru Anne Griis's det Pund Korn i Røghave efter Landsdommeren i Laaland Mads Lauridsen (Vasspyd) og Laurids Ingversen i Røghaves Kjendelse, saafremt han ikke kunde dele hende det Gods tilbage, som hendes „Svoger“ (o: Svigersøn) Laurids Fikkesen havde fra hende og pantsatte¹. Som alt bemærket havde han 1502 Knubbelykke Birk og skulde deraf tjene selv tredje², og ligeledes havde han efter Forældrene arvet Pantelehnnet Abildtorp, men det mistede han 1506, da Pantesummen 250 Mark blev ham betalt af Svogeren Hr. Oluf Holgersen som Embedsmand paa Nykjøbing. Hans Tilstaaelse for Modtagelsen af Pengene er dateret Nykjøbing 29. Okt. 1506³. Aaret før, 15. Sept., havde den før-

nævnte Fru Mette Rudsdatter „nu boendes i Maribo“ givet sin kjære „Svoger“ Oluf Holgersen, vor naadige Herres Embedsmand paa Nykjøbing, og sin kjære Farbrodersøn Laurids Fikkeseu udi Nordrup nyt Skjøde paa de laalandske Gaarde, som hun allerede forhen havde solgt til Hr. Johan Fikkeseu¹.

1511 var Laurids Fikkeseu vistnok flyttet til Broholm, thi dette Aar nævnes han blandt den fyenske Adel og taxeredes da til at stille 2 Karle². To Aar efter pantsatte han Nordrup og Nordrup Fang til Antvorskov Kloster³, fra hvilket Kloster Slægten Griis i fordums Tider havde mageskiftet sig Gaarden til; og Laurids naæde ikke at faae Gaarden tilbageløst. For ham synes det stadig at være gaaet ned ad Bakke. Ved et Skjøde af 17. April 1515, dateret Nykjøbing Slot, afhændede „Lauritz Johansen, som Fikkeseu kaldes, paa Broholm af Vaaben“ til sin Svoger Oluf Holgersen 2 Pd. Byg i Holmegaard i Kjeldby Sogn paa Møen med mere Gods, som ham tilfaldt efter hans Fader og Moder, samt al hans Del i det Gods paa Møen, som hans Fader kjøbte af Anders Jepsen i Langholm, og al sit øvrige Arvegoods paa Møen, nemlig en Gaard i Spejlsby — sagtens den, som Farfaderen havde beboet —, en øde Gaard sammesteds, en Gaard i Tostenæs, en i Frændsø, to i Hjelm, sin Del i Stege Byskat, endvidere i Laaland en Gaard og et Gaardsæde i Errindlev, en Gaard i Sørup, og en i Korterup, hvilke laalandske Gaarde han havde kjøbt af sin Søn Niels Lauridsen⁴. Foruden denne Søn havde Laurids Johansen en anden Søn Fikke Lauridsen, der boede paa Halskov, medens Niels Lauridsen tilgiftede sig Sandbygaard i Tybjerg Herred med Bodil Olufsdatter Grubbe, om hvem Fru Jytte Gyldenstjerne i sin Slægtetog beretter, at hun var sin Faders eneste Barn, og hendes Farbroder lod save det ene Ben af hende, for hun der havde ondt i; derfor laa hun alle sine Dage tilsengs, og hendes Børn bleve opfødte værgeløse, som paakjendte; dog var de af god Slægt. Men ingen af Laurids Fikkeseus Sønner eller Børnebørn kom til at eje Broholm, saa ogsaa sin Broderpart i denne Gaard har han maattet skille sig ved og det til sin Broders Enke Fru *Eline Palledatter*.

Fru Eline levede da i sit tredie Ægteskab, med Hans van Mehlen,

Søn af en Adelsmand fra Thyringen af samme Navn, der 1477 var kommen til Danmark i Dronning Christines Følge. Selv havde han i 1510 været Hofsinde, og da gik der Ord om, at han stod i Forhold til den bekendte Fru Anne Meinstrup, saa hun med tre Tylvter Ed maatte fralægge sig denne Beskyldning¹; senere havde han forskellige Forlehninger, Kejrup og Ladby i Fyen 1515, St. Jørgens Kloster i Slagelse 1516 og 1517, og 1521 var han Embedsmand paa Nyborg Slot. Sin tyske Herkomst kunde han vel takke for, at han 1523 blev brugt til en diplomatisk Sendelse til Kurfyrsten af Brandenburg. Forøvrigt skreves han til Lundsgaard, som han dels havde faaet med sin Hustru, dels havde afkøbt hendes Medarvinger og dels 1536 fik i Forlehnning af Kronen. Han levede endnu 1539, men skal siden være bleven myrdet af sin egen Tjener. Her er alt et Par Gange citeret en Opgjørelse, som Hr. Oluf Holgersen (Ulfstand) har opsat over sit Mellemværende med Hans van Mehlen, dennes Stifsøn Axel Persen og Fikke og Niels Lauridsen, den sidste i Opgjørelsen kaldt Jes Lauerssen²; Fornavnene Niels og Jens forbyttedes ofte i gamle Dage. Den er af særlig Interesse, fordi den giver de eneste Oplysninger, som haves, om Fru Elines første Ægtefælle Per Fikkesen. Den oplyser, at Per Fikkesen, sin Fader uafvidende, havde bortsolgt den Gaard i Dyffstræde i Stege, som Hr. Johan Fikkesen derefter solgte for 115 Mark, men da han paa Grund af Sønnens Salg ikke kunde hjemle den nye Køber Gaarden, maatte hans Arvinger holde denne skadesløs. Det synes, som om Per Fikkesen, efter at have haft Bryllup med Eline Palledatter, har haft Bolig paa Broholm og i denne Anledning her har foretaget Byggearbejder, thi han laante 2500 Mursten af St. Jørgens Kapel paa Møen, hvilke Hr. Oluf Holgersen senere maatte betale med 30 Mark. En anden Gang maatte Hr. Oluf udlægge 24 Sk. til Fragt for en Karl, som førte Sild fra Falster til Broholm; men samtidig klager han rigtignok over, at han ikke har faaet Vederlag for den Stund, Per Fikkesen sad udi Holmegaard, den før nævnte møenske Gaard, og brugte Mark og Skov, og siden sad Per Fikkesens Hustru saa længe i samme Gaard, at hun blev manet. Da saa Per Fikkesen skulde udrustes for 1488 at følge Kongen paa den for Per saa

skæbnesvangre Sverigsrejse, maatte Hr. Oluf op med nye Forstrækninger. Først maatte han for 100 Mark løse Per Fikkelsen selv hjem fra Roskilde, hvor han sad indmanet i Per Sørensens Hus for nævnte Beløb, som Per var Lasse Navl skyldig, og det kostede 3 Mrk. extra, som den Svend tærede paa Reisen, der førte de 100 Mrk. til Roskilde. Saa fik Per med sig en hvid Hest, som Hr. Oluf købte af Oluf Daa paa Ravnstrup for 8 Mrk.; men for en graa Hest, som Hr. Oluf selv havde laant ham og som døde underveis i Bleking, beregnede Hr. Oluf sig en ganske anden Pris, 51 Mrk., idet han paastod, at Jørgen Olsen (Baad) paa Aarsmarke havde budt denne Pris for den. Om et St. Jørgensbillede og et Koralhalsbaand, som Per Fikkelsen udtog hos en Læge i Nykjøbing og Hr. Oluf betalte med 5 Mrk., ogsaa skulde med paa Rejsen er maaske usikkert, snarere var det Afskedsgaver til Fru Eline; men et Harnisk, hvorfor Hr. Oluf udlagde 8 Mrk., var utvivlsomt Rejseudstyr. Per Fikkelsen fik lige saa krank en Skjæbne som Hr. Olufs graa Hest; ogsaa han døde paa Rejsen; men Liget blev formodentlig ført tilbage til Danmark og maaske bisat i Gudme Kirke, siden Hr. Oluf maatte op med 4 Mrk. til 4 Alen brunt Deventersk (Klæde fra Deventer i Holland), som kom paa Baaren, da Per blev begravet.

Foran er udtalt den Formodning, at Per Fikkelsesens hjemmeblevne unge Enke først fødte sin yngste, efter Faderen opkaldte Søn efter Pers Død, og denne Formodnings Rigtighed finder Bekræftelse i Hr. Oluf Holgersens Opgjørelse; thi ogsaa ved Fru Elines Kirkegang maatte han gjøre Udlæg. Det hedder derom: „Item den Tid, Per Fikkelsesens Hustru skulde gaee udi Kirke, sendte jeg hende 3 Pd. Malt, 2 Pd. Mel og 1 Td. Smør, og den Tid gjalt [en] Tønne Smør 12 Mrk., [et] Pund Malt 3 Mrk. og [et] Pund Mel 2¹/₂ Mrk.; item 16 Sider Flæsk, som jeg sendte Fru Elne samme Tid, hun gik udi Kirke, og hver Side 1 Mrk. Item sammeledes sendte jeg hende 15 Mrk. Vox for 10 Mrk. og 4 Sk.“ Voxet skulde vel være Gave til Kirken i Anledning af Kirkegangen. Men saa havde Hr. Oluf havt andre Udlæg: 16 Mrk., som han tærede „ifjor“ i Fastelavn i Kjøbenhavn, „da jeg førte vore Pantebreve i Rette“ og 31 Mrk., som en fjernere Slægtning af hans

Hustru Henrik Fikkeseu havde laant af St. Jørgen i Møen, der aabenbart har været en ren Laanebank for Slægten Fikkeseu, og paa den Maaude fik Hr. Oluf et samlet Tilgodehavende hos Per Fikkeseu og hans Enke paa 400 Mrk. 4 Sk. og 2 Alb. med den noksom omtalte Gaard i Stege, foruden hans Part i Kirkeby Lehn; men det maa straks bemærkes, at hans Optælling er lige saa upaalidelig som andre lignende Regnskabers fra den Tid, da Summerne angaves med Romertal. Forøvrigt kommer Hr. Oluf strax efter i Tanke om, at Fru Eline lod opbygge en Gaard af en øde Skov, som laa til Spejlsby, og at hun, skjønt de Sager, som var dem imellem, var for „vor naadigste Herre“ og blev indsat for Samfrænder, og de begge havde samtykt at lide og nøies paa baade Sider, hvad disse dømte dem imellem, desuagtet havde stævnet ham, hvilket ham mente, at hun gjorde ham dermed Uskjel, efterdi de havde sat Sagerne fra sig, og hun derfor burde have stævnet Samfrænderne og ikke ham. Ved Tanken om denne dobbelte Uret voxer Per Fikkeseus Gjæld til 411 Mrk. 7 Sk. 2 Alb. med Gaarden i Stege „og desforuden min Part i Kirkeby Lehn, som intet er regnet.“ Rigtignok havde Hr. Oluf tre Aar igjennem solgt Tørv for 70 Mrk. af en til Holmegaard liggende Mose; men til Gjengjæld havde Fru Eline siddet 9 eller 10 Aar i Holmegaard og brugt samme Mose og Skov og brugt Eg og Bøg, saa Hr. Oluf forment alene af denne Skov at have tilgode 72 Mrk.

Ogsaa med Fru Elines tredie Ægtefælle Hans van Mehlen havde Hr. Oluf Holgersen en Høne at plukke, hvorimod den anden Ægtefælle, Torbern Nielsen, end ikke er nævnt i Opgjørelsen. Hans havde voldelig frataget Hr. Oluf Kirkeby Lehn og sagt ham paa, at han havde ladet hugge 160 Eg og Bøg, „som ikke skal findes i Sandhed“. Endvidere krævedes Hans for noget Gods, som Laurids Fikkeseu udsatte for Per Fikkeseu til Hr. Predbjørn Podebusk. Item besad Fru Eline Holmegaard med noget dertil liggende Gods efter Per Fikkeseus Død, indtil hun blev gift igjen, og Hr. Oluf fik intet Vederlag derfor, og brugte hun Skov og Mark efter sin egen Villie, og det uagtet Hr. Johan Fikkeseu paa Møenbo Landsting havde forbudt hende Brugen deraf, hvad Hr. Oluf vilde bevise med aabne beseglede Breve. Saa

var der Gaarden i Spejlsby, som Fru Eline byggede af den Skov til Holmegaard, og en Bonde paa Møen, som Fru Eline solgte til ham, og de blev forligte om noget Faldsmaal i saa Maade, at Fru Eline skulde beholde det Stykke Leidisk (Klæde fra Leiden), som igjen stod, hvilket Hr. Oluf vilde bevise med Hans Kapelan, Niels Riig, Niels Skrifer og flere gode Karle, som hos vare. Item var Hr. Oluf i Næstved Søndag Reminiscere og forbiøde der med nogle af sine Samfrænder; men Hans van Mehlen kom ikke, og da fortærede Hr. Oluf 15 Mrk. 5 Sk. Ligeledes laa han i Kjøbenhavn den Herredag over og forbiøde Hans van Mehlen efter den Kongens Stævning, som Hans havde sendt ham. Endelig havde Hans van Mehlen beskattet en af Hr. Olufs Bønder 6 Mrk., som denne kjøbte sig kvit for en Oxe og en Kaarde, skjønt vor naadige Herres Brev lød, at Hans van Mehlen eller nogen hans Fogeder eller Lakajer (Lackerer)! ikke skulde tage Penninge af nogen Mand.

Der er endnu bevaret i Rigsarkivet et Brev fra Hans van Mehlen til hans Hustru. Det er skrevet paa Dansk og lyder i moderniseret Gjengivelse saaledes:

Kjære Kone. Maa Du vide, at Silden gjælder fem Mrk. lybsk til Lybæk. Send dem til Lybæk med Borgmesterens Skib af Kjerteminde. De Gedeskind maa Du lade dem hænge i Borgestuen en Nat eller to. Bed Hans Pedersen eller Mads Kammersvend, at han vil gjøre mit bedste og vil gjøre mig de Skind sort, rød og guld. Vi var til Skibs, saa blev ond Bør imod to Dage. Have vi lagt ud igjen. Se vel eller Du skal blive hængt („Sy wel oder du solth ffii stii hock“). Kommer han til Kiel, saa maa han give mig Bud, saa vil jeg tage Skibet over med, som fører Maltet til Kiel. Lad ham sende mig Brevet til Per Hynczessen i Korsør. Hans van Melen med egen Haand.

Udskriften er naturligvis Tydsk og lyder: Meyne lybe weybe Elney Hans van Mellens po Lonezgardh.

Af hele sit Tilgodehavende hos Per Fikkensens Arvinger beregnede Hr. Oluf Holgersen, at Broholms næste Ejer, Per Fikkensens ældste Søn *Axel Persen* eller *Axel Fikkesen* skulde tilsvare de to Femtedele. Resten vilde han vel have hos Hans van Mehlen paa hans Hustrus

Vegne og hendes anden Søn Per Persen. Hvorledes Gjælden blev afviklet kan ikke oplyses; men 8. Nov. 1519 udstedte Hans van Mehlen med sine to Stifsønner Axel og Per Fikkesen paa Broholm deres Kvittering til Hr. Oluf Holgersen for 333¹/₂ Mrk. 4 Sk. som Vederlag for, hvad han paa Fru Elines og Axel Fikkesens Vegne havde oppebaaret af deres Gods paa Møen og Laaland, hvilken Kvittering er beseglet til Vitterlighed af Otte Clausen (Huitfeldt) „af Laaland“ og Mogens Clausen (Rosenkrantz) til Tange¹; men dermed var selvfølgelig Mellemværendet ikke opgjort; thi 30. Maj 1520 fik Hr. Olufs myndige Foged Vidne, at han paa Møenbo Landsting paa Hr. Olufs Vegne bød sig til Lod og ret Skifte med Axel Persen i Holmegaards Skov, Mørk, Ager og Eng, som ligger til samme Holmegaard i Spejlsby; efter tilforn at have forfulgt samme Ejendom fire Thing paa Vesterherreds Thing². 1524 førtes Krigen særlig om Kirkeby Lehn, som Hr. Oluf dels fordrede Part i paa sin Hustrus Vegne, dels havde indløst fra nogle af hendes Medarvinger, og da Axel Persen, skjønt tre Gange stævnet, ikke mødte, fik Hr. Oluf paa Kongens Retterthing paa Københavns Slot tildømt sin Anpart, medens Axel blev idømt Bøde for at have siddet Stævningen overhørig³. Men denne Dom uagtet vedblev Axel Fikkesen at bruge Hr. Olufs Del i Kirkeby, som var en Broderlod og en Søsterlod, og det hjalp næppe bedre, at Hr. Oluf 7. Aug. næste Aar fik en ny Dom af Kongens Retterthing og 14. Sept. et kongl. aabent Brev til Fyens Indvaanere, at Axel Persen straks skulde skifte og udlægge Hr. Oluf dennes Hustrus Arvedel i Kirkeby Lehn og dertil Oppebørsel, Kost og Tæring, eftersom han tilforn var paa mindet ved Kongens Lovdagsbreve. I den 1530 vedtagne Landehjælps Taxt ansættes i alt Fald Axel Fikkesen som Ihændehaver af Kirkeby Lehn til at erlægge 100 Mrk.⁴, men da var rigtignok saavel Hr. Oluf Holgersen som dennes Hustru døde, saa han mulig som Arving efter Søsteren og Svogeren, der ingen Børn efterlod sig, havde hele Lehnet inde.

Ved Adelens Taxering fem Aar tidligere var Axel Fikkesen ansat til at stille to rustede Karle med Glavind at tjene til Hest i Fyrstendømmerne for at afværge Hans Naades, Rigens og Fyrstendømmernes Skade og Fordærv; krævedes Tjenesten udenfor Rigens Grændser

skulde han ydermere stille en Skytte¹. Den Gang blev det dog ved Taxeringen, og det samme blev Tilfældet 1528, da han med en Hoben andre Adelsmænd blev tilsagt at møde udi Lante Holsten Marie Magdalene Dag med sine Svende, Folk, Heste, Harnisk og Glavind for at undsætte Kurfyrsten af Sachsen og Landgreven af Hessen, som truedes af den fordrevne Kong Christiern², thi denne Indkaldelse blev taget tilbage.

I Aaret 1531 nævnes Axel Fikkesen oftere. Med to andre Adelsmænd og to Bønder fik han Befaling at granske et Mageskifte, som Kjeld Hansen til Tidselholt ønskede med Kronens Bønder i Skorp³. En Bonde i Slæbæk under Kirkeby Lehn førte for Kongen Klage over, at Axel paalagde større Tyngde, end der plejede at ydes af Bondens Gaard. Samtidig fik Lehnsmanden paa Nyborg Slot Hr. Peder Lykke kongl. Befaling til den udvalgte Biskop i Odense og fire fyenske Adelsmænd, at de skulde tage flere gode Mænd til sig og granske, om den Lovhævd, som Axel Fikkesen havde gjort paa en Eng i Gudbjerg Mark, var lovlig gjort, saa at han burde bruge den Eng med Rette⁴. Men uagtet Arven efter hans Søster og Svoger synes hans Formuesforhold at være bleven forringet siden 1525, thi 1531 ansættes han i en Rusttjenesteliste til at skulle møde i egen Person⁵, og mindre kunde det ikke godt være, om da ellers Listen er til at lide paa. Kirkeby Lehn mistede han og hans Medarvinger dog først Aaret efter, da Ejler Rønnow 28. Juni 1532 fik Brev at maatte indløse det fra dem⁶.

Hvorledes Axel Fikkesen og Broholm kom gennem Grevefejdens urolige Aar, vides der intet om. Et Sagn vil vide, at kun Broholms brede Grave friede Gaarden fra den Ødelæggelse, som ramte Ørkil, Næsbyhoved, Tidselholt og andre fyenske Borge og Herresæder.

Ved Hyldingen i Hjallese Kirke, da den fyenske Adel sluttede sig til Kong Christian 3., synes Axel Fikkesen ikke at have været tilstede, derimod nævnes han i den store københavnske Reces 1536⁷ og opføres i den iblandt den fyenske Adel. Saa fulgte Religionsforandringen, men heller ikke vides det, hvorledes Axel og hans Hustru — thi han var vel nu forlængst gift med Anne Markvardsdatter Tidemand fra

Hellerup — kom over Opgivelsen af den Tro, hvori de vare opfødte. Nogen betydelig Mand blev Axel Fikkesen aldrig. 1539 var han nærværende paa Kongens Retterthing i Odense¹, og s. A. taxeredes han ved den til den indenlandske Fejdes Nedlæggelse udskevne Mønstring sammesteds til 1 Glavind og 1 Skytte². 1541 var han Værge for sin Halvsøster Fru Inger Torbernsdatter (Present) til Vollerup, Erik Daas Efterleverske³. Aaret efter blev han sagsøgt paa Kongens Retterthing af Jørgen Skinkel til Lammehave, fordi Axel Fikkesen havde gjort Lovhævd paa en Mølle hos Tange og da havde indværget mere end hans eget var. Axel Fikkesens Fuldmægtig Jens Mikkelsen i Albjerg mødte i Rette med Jørgen Skinkels Skjøde til Axel paa al hans, hans Moders og hans Søkendes Rettighed i nævnte Mølle med Dam og Damsbund højeste Flodemaal samt 14 Aasynsmænds Granskning, at Axel havde udlagt Johan Friis til Hesselager hvis, som laa paa hans Grund af samme Mølle, samt selve Lovhævdsbrevet, dog erkjendende, at Jørgen Skinkel aarlig skulde have et Pd. Mel af samme Mølle. Jørgen Skinkel svarede hertil, at den Tid, han solgte Møllen til Axel Fikkesen, laa Dæmningen ikke paa det Sted, som „han“ nu ligger, thi Axel havde nu 46 Alen Jord til Dæmning, ydermere end han havde tilforn at støve Vand paa, og at Axel nu havde lagt en ny Dæmning, 44 Alen lang, 12 Alen bred, paa sit eget, men Jorden dertil havde han taget paa Jørgen Skinkels Grund, og Møllehuset staaer nu ikke altsammen paa Axel Fikkesens egen Grund, og dog vilde han indværge Møllen med Lovhævd, uden at Jørgen var thingstævnet dertil. Dommen, der faldt 3. Mai, blev da og, at Lovhævdten bør være fældet og magtesløs og Axel og dem, der svore med ham i samme Hævd, nederfældige at være og bøde mod Bonden og Kongen efter Loven⁴. Ogsaa i en Trætte, som Axel en Gang havde med Johan Friis om en pantsat Bondegaard i Ellerup, var han uheldig og tabte Sagen⁵.

Axel Fikkesen nævnes atter 1546, da han med sex andre fyenske Adelsmænd fik Befaling at granske, om den bekjendte Mester Hans Gaas' Mølle i Bagergade i Svendborg stod Byen til Trængsel eller ej⁶, og i Januar 1550 deltog han i Udstedelsen af den saakaldte Fyens Vedtægt, en af den fyenske Adel sluttet Overenskomst om dens gods-

herrelige Forhold særlig overfor Bonden¹. Endnu 1556 taxeredes han iblandt Adelen i Nyborg Lehn til at stille een Mand med Hellebard, men Manden udeblev fra Mønstringen, maaske fordi Axel Fikkens da laa paa sin Sotteseng. I alt Fald var Fru Anne Tidemand Enke 28. Marts 1557 og blev da stævnet til Herredagen i Kjøbenhavn af sin Ægtefælles Halvbroder Palle van Mehlen, hvorom mere nedenfor. Hun forblev vistnok boende paa Broholm i sin Enkestand, thi ved Mønstringen paa Odense Mark 1558 var Fru Anne til Broholm taxeret til 1 Skytte og lod da ogsaa møde ved en Karl bevæbnet med Harnisk, Spids (o: Spyd) og Degen; men da hun indtraadte i nyt Ægteskab med Peder Markvardsen Hundermark til Øxendrup, maatte hun fratræde Broholm til sin første Ægtefælles nærmeste Arving, hans nysnævnte Halvbroder.

Palle van Mehlen var, da han tiltraadte Broholm, alt en ældre Mand, om han end sagtens kun var meget ung, maaske et Barn, da hans Forældre Hans van Mehlen og Fru Eline Pallesdatter 27. Febr. 1515 af Kongen fik Livsbrev for sig og nævnte deres Søn paa Kejrupgaard, 8 Gaarde i Ladby, 1 i Hundslev, 1 i Kjølstrop, 2 i Kjertinge, 1 i Drigstrup samt en øde Jord paa Viby Mark, hvilket Gods de alt havde i Forlehning af Kong Hans²; men i den paafølgende bevægede Menneskealder høre vi aldeles intet om ham. Maaske har han opholdt sig i Udlandet og er først kaldet hjem ved Faderens Død. Næste Gang, han nævnes, er i alt Fald 1546, da Adelen skulde forstrække Kongen med Laan, hvis Størrelse laa mellem 20 Dlr. og 1000 Dlr., da blev Palle van Mehlen sat til 50 Dlr.³ 1549 havde han stævnet Oluf Guldsmid til Kongens Retterthing for 250 Mrk., som hans afg. Fader Hans van Mehlen skulde have tilgode hos Per Jepsen i Slagelse, men Oluf blev dømt kvit for Stævningen, efter at han tre samfælde Dage havde budt sig i Rette, uden at Palle var mødt eller nogen anden, som vilde gange i Rette⁴. Ligesom sin Halvbroder deltog Palle van Mehlen 1550 i Udstedelsen af Fyens Vedtægt og lod møde ved Mønstringerne 1556 og 1558, hvor han stillede 2 Karle med Rustning og Hellebard. Hidtil havde Palle beboet sin mødrene Gaard Lundsgaard, hvortil han 1554 havde hjemført som Brud den 23aarige Anne Lauridsdatter Knob

fra Gyllebo i Skaane, som man fristes til at tro, han havde valgt af heraldiske Hensyn. Van Mehlen'ernes Slægtvaaben indeholdt nemlig en Ulv, hans mødrene, Ulfeld'ernes Vaaben var en halv Ulv, hans Farmoder Margrethe von Loben førte en Ulv, og ogsaa i de Knob'ers Vaaben sprang en Ulv. Men ved Axel Fikkensens Død var Palle van Mehlen nærmeste Arving til Broholm, og strax begyndte en af de Arveprocesser, som var Tidens Særkjende. 30. April 1557 stævnedes Palle sin Halvbroders Enke Fru Anne og hendes Lavværgen til Retterthinget i Kjøbenhavn for rørligt og urørligt Løsøre, som hun ikke vilde indføre i sin Ægtefælles Bo med Kjønsed (∴ Ed aflagt af Vedkommenes Slægtninge) efter Loven¹. For Palle mødte hans Svoger Folmer Knob, der gjorde Paastand paa, at Fru Anne, da hun nu skulde beholde alt Axel Fikkensens Gods, rørligt og urørligt, hendes Livstid, maatte være pligtig til at antvorde fra sig med sin Kjønsed klart Register paa hvis Jordegods, Guld, Sølv, Pendinge, Bo og Boskab, rørende og urørende, som Axel Fikkensen ved sin Død efterlod sig, og gjøre Palle van Mehlen Forvaring med Brev og Segl, at hun ej skulde sælge, afhænde eller forværre Boet. For Fru Anne mødte hendes Broder Jørgen Tidemand til Hageløs, der fremlagde et Livsbrev, som Axel Fikkensen 1546 havde givet hende, at skulle nyde, bruge og beholde hans Hovedgaard Broholm og Broholms rette Tilliggelse og saa meget Gods, han i Værgen havde, med Guld, Sølv, rørende og urørende, hvilket Brev Palle van Mehlen selv havde samtykt, hvorfor Jørgen mente, at Fru Anne ikke var pligtig at gjøre Forvaring eller give Register, men var dog overbødig at gjøre det, og Dommen, som afsagdes 8. Maj, kjendte da ogsaa Fru Anne pligtig dertil².

Ved Fru Anne Tidemands paafølgende andet Giftermaal er antagelig hendes Livsbrev paa Broholm traadt ud af Kraft, og Palle van Mehlen har tiltraadt Besiddelsen. Dog skrives han 1563 til Lundsgaard i en Dom, afsagt 19. Nov. paa Kongens Retterthing i Odense. Han var her sagsøgt af Lage Urnes Arvinger for 30 Mrk. danske Pendinge Hovedstol og hans Anpart af 28 Aars Landgilde af en Gaard i Magleby paa Lavind, som salig Axel Fikkensen havde pantsat til sin Hustrus Fader Markvard Tidemand. Bemeldte Pantebrev var udstedt 1535 og

lød paa 60 Mark dansk mod Pant i Gaarden i Magleby, som Axel selv havde i Pant af Mattis Lund; det blev fremlagt i Retten, men da Axel Fikkesens Segl af Alderdom og Vangjemme var frafaldet og kun laa løst tilstede, vægrede Palle sig ved at betale Broderens Gjæld, skjønt det ved Vidne var bleven godtgjort, at Seglet var ægte og tydelig skjønnedes at være Axel Fikkesens rette Besegling, ligesom forøvrigt Peder Hundermark paa sin Hustrus Vegne var bleven tildømt at betale halv Gjæld med Palle van Mehlen. Denne skød sig ind under, at Seglet ikke fandtes trykt under Gjældsbrevet, at Axel Fikkesen aldrig havde haft den paagjældende Gaard i sin Haand, Hævd eller Værge, og at Markvard Tidemand aldrig havde udæsket den i hans og Axels Levetid, i 24 Aar eller mere, og Dommen gav ham Medhold, „uden Kongen og Danmarks Riges Raad anderledes synes“, efterdi den fyenske Adels Privilegier udtrykkelig siger, at et Sigil skal hænge paa sin Plads, om Brevet skal staae ved Magt, og Axel Fikkesens Haandskrift ikke fandtes under Brevet, ei heller Gjælden var krævet i Axel Fikkesens Levetid¹.

Palle van Mehlen, der ved Mønstringen paa Odense Mark 29. Nov. 1574, var ansat til 2 Heste, døde 6. Dec. 1576, antagelig paa Lundsgaard, siden han blev begravet i Kjerterminde Kirke, og Aaret efter blev hans Enke stævnet til Kongens Retterthing i Odense af Palles Sødskendebarns Søn Ulfeld Christoffersen til Jershave dels for noget Gods, dels for at hans Fader ikke havde faaet Fyldest for sin Broderpart i Lundsgaard og Lindsgaard. Fru Anne Knob undskyldte sig med, at hendes Børns Lavværge, Jørgen Daa til Snedinge, der og var stævnet, var forhindret i Kongens Tjeneste, men kunde ikke bevise denne Paa-stand. Saa hævdede hun, at den Jord, der nu bruges til Lundsgaard og Lindsgaard, havde været brugt dertil i Hr. Hogenskilts og Fru Sidsel (Skinkel)s Tid, i Ejler Bryskes Tid, i Hr. Claus Eriksen (Bjørn)s Tid, i Palle Andersens Tid, i Hans van Mehlen's og Fru Elines Tid og nu senest i Fru Annes Husbonds Tid; men Ulfeld Christoffersen svarede hertil, at disse gode Mænd og Kvinder havde haft samme Jord dels under Lundsgaard, som Fru Anne besidder, dels under Revninge, som han har i Værge, og han fremlagde en Dom af Kongens

Retterthing i Odense 19. Aug. 1527 mellem Hans van Mehlen og Christoffer Pallesen (Ulfeld) om nogen Skov ved Revninge, som Hans havde købt af Niels Steen, nemlig den Del i Lundsgaard og Linds-gaard, som denne havde arvet med sin Hustru Fru Agathe Palles-datter (Ulfeld), hvorimod Christoffer Pallesen paastod, at det omtvi-stede Gods hørte til og altid havde været brugt til Revninge, indtil Hr. Hogenskild fik vendt til sig det Gods i Revninge By, og fremlagde gode Mænds Granskning, at Hans van Mehlen ikke havde mere Ret i Revninge Mark uden de Agre, som ligge til Lundsgaard og før laa til Linds-gaard, og Dommen blev, at Godset efter hans Paastand skulde igjen deles saaledes, som det laa, forinden Hr. Hogenskild samlede, det. Endelig fremlagde Ulfeld Christoffersen en Dom af 22. Okt. 1555, hvorved Revninge Mark blev tildømt Christoffer Ulfeld til Jershave fra Palle van Mehlen til Lundsgaard. Ved den nu 15. Mai 1577 af-sagte Dom blev Dommen af 1527 stadfæstet paany¹.

Forøvrigt nævnes Fru Anne Knob endnu kun et Par Gange i sin kortvarige Enkestand. 10. Jan. 1580 fik hun sammen med andre af den fyenske Adel et Missive om, at Kongen ventede Fremmede til Odense (i Anledning af den forestaaende Lehnshylding), men ikke havde saa mange ferske Søer, at han kunde bespise de Fremmede med fersk Fisk, hvorfor han anmodede Adressaterne om, at hans Fiskere maatte fiske i deres Søer, hvilket Kongen vilde erkjende med al Gunst og ikke regne deres Villighed for en Rettighed². I samme festlige Anledning fik Fru Anne 29. Marts s. A. med den øvrige fyen-ske Adel Anmodning om, at hendes Bønder maatte hjælpe Kronens Bønder med at føre Fetalie og Havre fra Kjersteminde til Odense og gjøre Ægt til Odensegaard, saalænge Forsamlingen varede³; men alle-rede Aaret efter døde „Palle von Milens“ Frue i Fyen⁴, om paa Broholm eller paa Lundsgaard vides ikke, men Begravelsen stod 17. Febr. s. A. i Kjersteminde Kirke, saa hun kom til at hvile ved sin Ægtefælles Side.

Palle van Mehlen og Fru Anne Knob efterlod sig een Søn og fire Døtre, af hvilke een, efter Farmoderen opkaldt Ellen, kom i Dron-ning Sophies Jomfrukammer, men døde 20. Nov. 1587 paa en Mandag Aften, Klokken var ved 9, hastelig paa Koldinghus paa Jomfrukammeret

i Dronningens Nærværelse¹. Hendes pludselige Død har maaske givet Anledning til Sagnet om en Jomfru, som døde i en Dands paa Koldinghus².

Sønnen *Hans van Mehlen* arvede saavel Broholm som Lundsgaard. Til den første skrives han i Mønstringslister for Gudme Herred 1583 og 1588. 22. Marts 1587 fik han Ordre at møde med fire Heste for sammen med en stor Del andre Adelsmænd at ledsage Kongen til Fyrstendømmerne og Hamborg, men 12. April kom Afbud, der dog 21. Mai efterfulgtes af en ny Ordre om at møde 14. Sept. i Kolding for at følge Kongen til Hamborg. Heller ikke da blev det til Alvor med Rejsen; 20. Juli udgik Brev om, at den var opgivet. For tredie Gang udgik 19. Nov. Missive, at Kongen næste Foraar agtede at holde Landdag i „Rendersborg“, hvortil han ventede Fremmede, og skulde Hans og de andre forhen tilsagte møde 18. April, han selv fjerde, i Kolding, men Ordren forandredes 23. Dec. derhen, at de fritoges for at møde med Heste paa Grund af herskende Fodermangel; Kongen vilde selv befordre dem med sine „Kudskvogne“; dog skulde Enhver medbringe et godt langt „Rør“, som de kunde vide at forsvare sig med. Ogsaa denne Rejse blev 18. Marts 1588 opgivet, sagtens paa Grund af Kongens Sygdom³. Disse idelige Ordre og Kontraordrer have sikkert voldt ikke ringe Forstyrrelse i det daglige Liv paa Broholm. Desuden blev Hans van Mehlen 16. Juni 1587 forskreven til Antvorskov for at forrette Tjeneste med Hofsinderne ved de skotske Gesandters Ankomst⁴, ligesom han 1596 var indbudt til Kroningsfestlighederne⁵.

Atter 25. Nov. 1597 blev Hans van Mehlen forskreven at møde hos Kongen, men det var i en mindre glædelig Anledning⁶. Han var nemlig anklaget for at have skudt Dyr paa Hindsholm, og hans Paastand, at han kun havde skudt paa fælles Grund, vilde Kongen ikke tage for gode Vare, men afæskede Lehnsmanden paa Nyborg Laurids Brockenhuus en Erklæring om, hvorvidt saadan Jagt havde været Sæd i hans eller hans Formands Tid⁷. Hvorledes Sagen siden forløb vides ikke.

12. Dec. 1602 fik Hans van Mehlen Opsigelse at betale til Kieler Omslag Hellig tre Konger 1604 en Sum af 3000 Dir., som han havde

laant af Enkedronning Sophie med Eiler Brockenhuus, Eiler Qvitzov og Henning Walkendorf som Kautionister. Denne Opsigelse kom vist Hans van Mehlen saare ubelejligt, fordi han, som nu maa have været en 40—50 Aar gammel, omsider var stærkt betænkt paa at indtræde i Ægtestanden, og 28. Aug. 1603 fejrede han paa Fritsø i Norge sit Bryllup med Jomfru Emerentze Pedersdatter, Datter af Peder Iversen (Baden) til Fritsø og Fru Margrethe Breide. Bruden var et rent Barn i Sammenligning med Brudgommen, thi hun var lige fyldt 16 Aar, født 11. Aug. 1587 paa Fritsø. Hvorledes denne saavel i Henseende til Hjemsted som Alder saa fjerntliggende Forbindelse er bleven indledet vides ikke.

Biskop Jacob Madsen beretter i sin Visitatsbog, at Hans van Mehlen ikke kunde forliges med sit Næstsøskendebarn Ulfeld Christoffersen paa Jershav, og noget er der derom; thi 30. Marts 1605 erholdt Hans Stævning over Ulfeld Christoffersens Svigersøn, Maurids Emmiksen til Jershav, paa hans Hustrus Vegne angaaende den gamle Trætte om Lundsgaard og Lindsgaard¹. Forøvrigt underskrev og beseglede han 24. Jan. 1608 den fynske Adels Fuldmagt til den udvalgte Prinds' Hylding², ligesom han ved Missive, dat. Skanderborg 6. Okt. 1608, fik Befaling at antage sig Værgemaalet for Fru Lene Gøye, Jacob Hvides Efterleverske, eftersom hendes rette Lavvæрге ikke var saa nær forhaanden og dertil for anden Ulejlighed forhindret, saa han hendes Værgemaal ikke bekvemmelig kunde forestaae³. Endnu ved Mønstringen i Odense 7. April 1609 taxeredes han til to Heste og ejede altsaa mindst 624 Td. Hk.; men allerede 31. August s. A. døde han ved „Seyersleff i Lante Holst“, ved Sejerslev i Emmerlev Sogn, nær Tønder. Da hans Ægteskab var barnløst, blev han sidste Mand af Slægten van Mehlen i Danmark.

I Rigsarkivet haves et Brev af 30. Nov. 1645 fra Bernhard Otto van Mülen i Ingelfingen, Henrik van Mülens Søn, til hans Fætter i Danmark Johan Dipholt von Dehn-Rothfelser til Helfenberg med Rokla, hvem han beder hjælpe sig til Arven efter sin Fætter Baltzer (!) Mülen, hvis Enke havde Claus von „Brockenhausen zu Sondergarten“ og Døtrene (!) henholdsvis Johan von „Vren og Monss Kossen“⁴; men over

den Arv var sikkert da forlængst disponeret, Lundsgaard fik Søsteren Agathe, gift 1° med Markor Rodsteen til Lengsholm, 2° med Mogens Kaas; en anden Søster Thale, Johan Urnes til Valsø, blev formodentlig affunden med Strøgods, — to andre Søstre vare døde ugifte forinden Hans van Mehlers Død, — men paa Broholm havde sikkert hans unge Enke Fru Emerentze havt Livsbrev, og hun beholdt Gaarden, selv efter at hun havde indladt sig i nyt Ægteskab.

HOVEDBYGNINGEN PAA BROHOLM, set fra Gaarden.

III. BROHOLM UNDER CLAUS BROCKENHUUS.

Fru Emerentze Pedersdatters andet Ægteskab var paa en Maade lige saa standsmæssigt som hendes første, thi Brudgommen *Claus Brockenhuus* var af god gammel Adel saavel paa fædrene som paa mødrene Side; men

Thiset: Broholm.

det Hjem, han var udgaaet fra, var i andre Henseender ilde anskrevet. Hans Fader var den for sine gale Streger velkendte Ejler Brockenhuus til Søndergaarde, der endog beskyldtes for at have voldtaget og dræbt sin egen Søster, og som endte sine Dage i livsvarigt Fængsel paa Dragsholm. Moderen Fru Tale Mouridsdatter Emmiksen til Jerstrup synes ogsaa at have været en Frue af en ikke særlig sædelig Vandel. Dette værdige Ægtepar havde efterladt sig tre Børn, en Datter Maren, der 1594 paa Søndergaarde havde Bryllup med Jørgen von Aschersleben, som med hende fik Jerstrup, en Søn Anders, der faldt i Sverig, altsaa formodentlig i Kalmarkrigen, og endelig Claus Brockenhuus.

Denne synes ved sin Faders Fængsling at have tiltraadt Besiddelsen af sin fædrene Gaard Søndergaarde, men ved sit Ægteskab med Hans van Mehlers da knap 24 Aar gamle Enke blev hans Besiddelser meget forøgede, idet hun foruden Broholm ved sin Faders Død tilbragte ham sine norske fædrene Gaarde, Fritsø, Brunlaug og Skjærnsnæs samt Gaasevad i Halland. Selve Brylluppet stod 20. Marts 1611 paa Fritsø, men Hvedebrødsdagens Lykke blev brat afbrudt efter faa Dages Forløb, idet der 26. Marts udgik Befaling til Claus i Anledning af de truende Krigsudsigter at møde med sin Rusttjeneste og selv i egen Person at ride under Corfitz Ruds fyenske Fane¹. Hans Deltagelse i Krigen synes dog ikke at have været af lang Varighed, og de krigerske Laurbær, han kan have erhvervet sig, ere i alt Fald for længst visnede. 1. Nov. 1612 fødtes Ægteparrets første Barn, en Søn, opkaldt efter Hans van Mehlen, men som døde et halvt Aar gammel. Ogsaa det næste Barn døde lille; det var ligeledes en Søn, opkaldt efter sin forrykte Farfader og født 17. Okt. 1613 paa Fritsø, hvor altsaa det unge Ægtepar dengang maa have opholdt sig. Ligesaa trist en Skjæbne fik det tredie Barn, men derefter fik Ægteparret en Søn og fire Døtre, der blev voxne. Svigerfaderens Død 1616 kaldte atter Claus Brockenhuus til Norge, hvortil han medtog sin unge Søstersøn Mourids von Aschersleben, der blev hos ham der i Landet et halvt Aars Tid². Her maatte Claus Brockenhuus efter sin Svigerfader Peder Iversen overtage Værgemaaliet for sin norske Frænke Jomfru Margrethe Brockenhuus³. Da hendes Mormoder var af den gamle norske Gyldenløve-Slægt, maa det have

været som hendes Formynder, at han nogle Aar senere med nogle andre Adelsmænd rejste Arvekrav paa Gyldenløvernes Gods paa Ørkenøerne, i hvilken Anledning de søgte og fik Kongens Forskrift til Kongen af England. Ved Mønstringen 10. Juli 1617 i Odense blev Claus Brockenhuus af sin Svigerfaders og sit eget Arvegods i Danmark taxeret til at stille 3 Heste, hvad der svarede til 936 Td. Hk.

Claus Brockenhuus havde vist da alt opslaaet sin Bolig paa Broholm og skrives oftest til denne Gaard; han søgte nu ogsaa paa forskjellig Vis at forbedre Gaarden. 18. Juni 1619 fik Lehnsmanden paa Nyborg Jacob Ulfeld Befaling at besigtige 10 Gaarde og 4 Gadehuse i Gudme Sogn og By, som Claus Brockenhuus begjærede til Mageskifte af Kronen for Gods andetsteds i Herredet¹; men Lehnsmanden maa formodenlig have fundet, at Mageskiftet mere var til Claus Brockenhuus' Bedste end til Kronens, og det synes derfor ikke at være kommet istand. Derimod fik Claus, da Kongen 19. Aug. 1620 var i Odense, udvirket en ny Befaling til samme Lehnsmand, at han skulde tilholde Bønderne i Albjerg og Oure at tilskifte Claus Brockenhuus nogle Agre og Enge, som til hans Hovedgaard Broholm skal ligge helt belejligt, dog saaledes, at det bortskiftede ikke i nogen Maade laa Bønderne til Trængsel, og at de bekom fuldt Vederlag, dennem jo saa belejligt, som det de bortskiftede, hvad Lehnsmanden skulde paasee².

Hvor ilde et Eftermæle hans Forældre havde efterladt sig, synes Claus Brockenhuus dog selv at have været en anset Mand. Jomfru Anne Pors anmodede 1619 Kansleren om at faa Claus til Værge og 4. Juli 1620 fik han Befaling at antage sig dette Værgemaal³; men at han Aaret efter blev beskikket til Værge for den i Ostindien fraværende Otte Urnes Hustru Barbara Breide paa Skifte efter hendes Broder Wolf Breide hidrørte dog nok nærmest fra, at saavel Claus som Fru Ementze var Fru Barbara nær beslægtet; meget lysten efter at overtage dette Hverv var han ialt Fald ikke; thi han sad den første Befaling, af 27. April, overhørig, saa der under 8. Sept. maatte udfærdiges en ny⁴.

Blandt hans Hustrus rige norske Gods var ogsaa Ulleland Gaard, som Claus ved denne Tid mageskiftede bort til Anders Huitfeldt⁵, og dermed indlededes de talrige Godshandeler, som til liden Baade for

ham selv forskaffede ham det maaske nok noget overdrevne Eftermæle, at ingen Mands Navn er knyttet til saa mange Herregaardes Historie som hans¹. Vist er det, at hans hidtil meget gode Kaar efter faa Aars Forløb vare i det sørgeligste Forfald, takket være taabelige Forløfter, som i hine Tider førte til saa mangen god Mands Ruin. Hans Svigerfader havde ikke blot efterladt sin Datter en stor Arv i Jordegods, men ogsaa blandt andet en Del Pantefordringer i den rige Fru Lisbet Galdes Bo. Arvingerne efter Fru Lisbet udvirkede 10. April 1621 en Befaling til Claus, at han til Skiftekommissærerne skulde indsende Kopier af sine Pantebreve, med Oplysning om tilbagestaaende Rente, efterdi Arvingerne tvistedes om, hvem der skulde indløse dem; men da Kopierne endnu ikke vare indkomne 11. Aug., udgik ny Befaling til Claus om at sørge for, at de vare i Oslo før 15. Sept.² Mærkelig er det, at Claus Brockenhuus ikke var mere ivrig for just da at skaffe sig rede Penge; thi han kunde ikke være uvidende om, at han snart vilde faa Brug for dem. 29. Novbr. 1621 opsagde Kongen ham til Indfrielse til Kieler Omslag 1623 et Forløfte for Fru Sophie Ulfstand paa 3000 Rdl. og et andet selv anden for Truid Bryske paa 12000 Rdl.³ Endvidere indmanede Kongen ham 16. Febr. 1622 til at holde Indlager i Odense for et Forløfte for Niels Gyldenstjerne⁴, og ikke nok dermed opsagde Kongen ham endnu 24. Juni en Sum af 2000 Rdl., som han selv anden havde cautioneret for for Palle Rodsteen. Selv holdt Claus Brockenhuus en Standsfælle, den stærkt forgjældede Hans Pogwisch til Damsbo, i et saa bekosteligt Indlager i Kjøbenhavn, at Kongen selv gik i Forbøn for denne og bad Claus samtykke i, at Indlageret fandt Sted hvorsomhelst i Fyen, blot ikke i Kjøbenhavn⁵.

Kieler Omslag 1623 forløb, uden at hverken Fru Sophie Ulfstand eller Truid Bryske indfriede deres Gjæld, hvorfor i paafølgende Juni Maaned nye Rykkerbreve udgik til dem og deres Forlovere; endvidere opsagde Kongen 4000 Rdl. hos Frands Kaas og 1000 Rdl. hos Claus' Søstersøn Mourids Aschersleben, Laan, for hvilke ogsaa Claus Brockenhuus heftede⁶. Da samtidig et skarpt Brev udgik til ham fra Kongen med Trudsel om Indmaning til Haderslev, hvis han ikke opfyldte alle sine Forpligtelser til Omslaget 1624, vidste Claus ingen anden Udvej

af sin Nød end paa staaende Fod at søge kongl. Bevilling til at maatte afhænde af sit Jordegods for at kunne tilfredsstille Kongen efter sine Breves Lydelse, hvad han ogsaa erholdt, dog med det Forbehold, at Kjøberne skulde indbetale Pengene direkte til Kongen og ingen anden, ligesom det nys udgange strenge Brev ikke dermed skulde være kasseret, forinden Kongen var fuldkommen tilfredsstillet¹. Samtidig laa Claus i Proces med Peder Straale, der for adskillige Forløfter havde pantsat ham sin Hovedgaard Torpegaard², som Claus 1627 solgte til Iver Vind. Paa lignende Maade fik han Aaret efter Løgismose, hvis Ejer Poul Skinkel han for Gjæld havde sagsøgt til Æres Fortabelse. Denne Hovedgaard solgte han til Jakob Rosenkrantz, og Vejlegaard, som han ud paa Efteraaret gjorde Indførsel i hos Hans Markdanner, solgte han 5. Jan. 1625 med Mølle og Teglgaard til Fru Ellen Marsvin. Under 24. Juli 1624 gik Befaling til Jørgen Brahe om at bortfæste Haarby og Jordløse Tiender til Claus Brockenhuus; den første havde han endnu 1639, men da i Forbindelse med Tienden af Dreslette Sogn³. Ved Adelsens Taxering 1625 blev han sat til 1607 Tdr. 3 Skp. 2 Fk. 1 Alb. Hk.⁴; men det ses ikke, hvilke Hovedgaarde heri ere indbefattede. Ved denne Tid ejede han ogsaa Nedergaard paa Langeland, som han for Kredit og Betaling havde overtaget efter afd. Fru Pernille Gyldenstjerne, men snart efter solgte til Holsteneren Claus Buchwaldt, en Handel, som efterfulgtes af en langvarig Proces med Claus Buchwaldts Arvinger.

Aar 1626 bragte nye Vanskeligheder. Kongen opsagde ham 23. Feb. et Laan paa 3000 Dlr., at betale til næste Kieler Omslag, og samtidig blev et Laan fra Kongen til Markvard Bille paa 10000 Dlr., for hvilket Claus Brockenhuus selv fjerde var Forlover, opsagt⁵. Han tænkte da ogsaa paa at gjøre Opbud; Kommissærer vare beskikkede og mødte i Odense, men imidlertid var han kommen paa andre Tanker og udeblev med Opbydelsen⁶. Stormen maa paa anden Vis være bleven redet af. Kongen selv gav ham 8. Dec. 1626 Henstand med de til Omslaget opsagte Penge⁷. Derimod opstod en „sælsom Trætte“ af, at han havde erhvervet et Gjælds-brev paa 3420 Rdl. in specie fra Frederik Munk til Claus Buchwaldt og givet dette Brev fra sig til Frederik Munks Fuldmægtig⁸. En mindre tiltalende Proces maatte han samtidig som

Værge for sin Svogers, afg. Jørgen Ascherslebens Børn føre mod sin egen Søster Fru Maren Brockenhuus, fordi hun forholdt sine Børn deres fædrene Arv. Forøvrigt var Claus Brockenhuus dette Aar vist meget optaget af Forholdene paa en af Broholms Nabogaarde, Tidselholte, som den norske Adelsmand Isak Pedersen (Maaneskiold) havde tilgiftet sig med Karen Urne, hvem han til Gjengjæld mishandlede saaledes, at hun flygtede fra ham og søgte og fandt Husly paa Broholm. 23. Marts fik Lehnsmanden paa Odensegaard Ordre at holde Forhør særlig hos Claus Brockenhuus og siden stævne Isak Pedersen til førstkommende Herredag for Vold mod sin Tjenestepige, „paa det at saadanne slemme Voldsomheder maa vorde straffet og Gud den Almægtiges Vrede og Hævn derfra afvendes“¹. Ogsaa denne Tjenestepige var flygtet til Broholm, hvor Holger Rosenkrantz holdt Forhør over hende, over Fogeden paa Broholm Oluf Christensen og Fru Ementzes fire Piger Catharine Cortsdatter, Catharine Frederiksdatter, Dorte Rasmusdatter og Margrethe Pedersdatter, men forøvrigt frabad Holger sig i et Brev til Kansleren at have mere med Sagen at gjøre, da den hverken var Gud eller Menigheden tjenlig². Det faldt derefter i Claus Brockenhuus Lod at føre Sagen mod Isak Pedersen, hvad han maa have gjort med blandede Følelser, da den saa meget maatte minde ham om hans egen Faders „Bedrifter“ og desuden fik samme Udfald som for hans Faders Vedkommende, idet ogsaa Isak blev hensat i livsvarigt Fængsel paa Dragsholm.

Ikke mindre brydsomt blev Aar 1627. Fru Dorte, Claus Buchwaldts, havde indmanet ham til Kiel, og han havde svaret med at anklage hende og hendes Børn for at have taget ubillig Rente, hvorfor Christen Holck og fem andre Rigsraader fik Befaling 18. Febr. at stævne Parterne for sig og kjende og dømme dem imellem, hvilken efterfulgtes af en ny Befaling af 21. Marts til disse Kommissærer, der havde stævnet Parterne til at møde 16. April i Kolding, at var nogen af de sex paa Grund af lovligt Forfald hindret i at give Møde, skulde de øvrige afsige Dommen, anseendes derpaa er højiligen Magt paa-liggendes³, og selv fik Claus Brockenhuus samme Dag kongelig Til-ladelse at maatte forlade sit Indlager for at kunne give Møde efter

Stævningen¹. Men af den paa Mødet faldne Dom havde han ingen Glæde, thi den tilholdt ham at tilfredsstille Fru Dorte og hendes Børn. 7. Mai fik Markur Bille og Erik Urne Fuldmagt at likvidere mellem Claus Brockenhuus og Detlev Brockdorff til Rosenau, angaaende noget til sidstnævnte udsat Løsøre², og selv fik han samme Dag et skarpt Kongebrev, fordi han havde siddet overhørig en til sidste almindelige Herredag i Kolding afsagt Dom, hvorved hans Indførsel i Torpegaard var kjendt magtesløs for Bygningens Vedkommende, der var tildømt Hans Markdanner³; men at han ligefuldt regnedes for Besidder af Torpegaard, sees bedst af, at han i de samme Dage blev ansat i Kornskat saa vel af denne Gaard som af Broholm, 3 Td. Rug og 3 Td. Malt af hver Gaard⁴. Mere unaadig var Kongen ham da heller ikke, end at han 4. Aug. lod ham indbyde til Grev Frederik Christians Begravelse i Odense 9. Sept., men som senere blev opsat⁵.

De 3000 Dlr., som Claus Brockenhuus var Kongen skyldig, men med hvis Betaling han havde faaet et Aars Udsættelse, til Omslag 1628, blev naturligvis heller ikke erlagt til denne Termin, hvorfor Kongen manede saavel ham som hans Forlovere, Ejler Qvitzov og Søsteren Fru Maren Brockenhuus, til Indlager⁶, og samtidig truedes den arme Mand fra anden Side, idet han uden Claus Buchwaldts Arvingers Villie og Vidskab var uddragen af Manelsen i Kiel forrige Aar. De havde saa indmanet ham til Kjøbenhavn, da de andre i hans Forskrivning nævnte Steder var af Fjenden „impadonerede“; men denne sidste Manelse havde han hverken agtet eller efterkommet, hvorfor Arvingerne udvirkede et Missive til ham 12. Januar 1628 om enten at contentere Arvingerne efter den afsagte Dom eller holde Manelse⁷. Saa søgte han Kongen om Udsættelse med Betalingen af de 3000 Dlr. enten et Aar eller i det mindste til St. Hansdag; men Ansøgningen blev 12. Marts afslaaet, da Pengene vare assignerede den for sit Forhold til Fru Kirsten Munk vel bekendte Rhingreve Otto af Solms for tilgodehavende Hofmarskals- og Obersts Besolding; men Kongen var dog Claus saa gunstig, at denne fik Tilladelse at holde Indlager i Odense istedetfor i Kjøbenhavn⁸; hvad der neppe har befordret Rhingrevens Betaling. Formodentlig var Kongen bleven blød om Hjertet,

ved at Claus Brockenhuus i Kongens eget Kammer havde indbetalt 180 Rdl. som et Aars Rente af Gjælden¹, og snart efter skulde han modtage et meget sigende Bevis paa, at hans trykkede økonomiske Forhold ikke svækkede den Tillid og Anseelse, som han aabenbart ellers har kunnet glæde sig ved, saavel hos Kongen som hos menig Mand. 6. April 1628 fik nemlig Claus Brockenhuus Bestilling at være Landsdommer i Fyen² istedetfor Torbern Gabrielsen (Akeleye), der var falden i Unaade paa Grund af sin koldsindige Optræden i den berygtede Lammeheines*) Trolddomssag. Dette ansete Embede, der forudsatte et nøje Kjendskab til Lands Lov og Ret, havde tidligere været beklædt af Claus' Farfaders Broder Jakob Brockenhuus, og af dennes Farfader Johan Brockenhuus. Claus lønnedes dels med den til Embedet hørende Forlehnning, Øen Lyø m. m., dels med Skinnerup Hovedgaard, som han dog atter mistede fire Aar efter. Disse Lehn overleveredes ham ved Hans Kaas og Mourids von Aschersleben³, og 16. Aug. viste Kongen ham yderligere den Gunst at fritage hans Lehn fra al Indkvartering og Indkvarteringskontribution, og saa bragte Landsdommerudnævnelsen endda Claus et andet væsentligt Gode, idet Kongen naturligvis nødsagedes til at lade ham løs af Indlageret for de 3000 Dlr. Løsladelsen er dateret Dagen før Landsdommerudnævnelsen, men motiveredes med, at Claus nu havde udgivet et Revers til Kongen at ville betale de 3000 Dlr. med Rente til førstkommende Hellig tre Konger⁴. Torbern Gabrielsen fik Missive at udlevere den nye Landsdommer alle Breve og Mandater, som af Kancelliet udgaaede ere og Landstinget, Retten og Landet vedkom. Det bedste Bevis paa Kongens Velvillie overfor Claus var dog nok, at Kongen i Afdrag paa sit Tilgodehavende hos denne overtog et Claus tilhørende Skib, som nogle Borgere havde taxeret til 2000 Dlr. Da saa Kongen erfarede, at det ikke var Halvparten værd, indskrænkede han sig til ved et Missive af 26. April at paalægge Henning Walkendorf, Lehnsmand paa Odensegaard, at tilholde disse Borgere selv at beholde Skibet og indbetale

*) En Kvinde fra Holsten, som blev beskyldt for at have villet forgjøre Kongen og dennes Søn den udvalgte Prins paa Anstiftelse af en adelig Frue Anne Lykke. Hun endte efter en langvarig Proces sit Liv paa Skafottet (Jvf. D. Mag. 3. V. 173).

de 2000 Dlr., „efterdi saadant er vores Lands Lov gemäss“, ligesom han skulde tiltale den, som af Claus Brockenhuus' Bo havde udtaget et vist Smykke, da Claus opbød sit Gods¹. Den Tillid, Claus nød hos sin Samtid, havde sine Ulemper. 7. Mai blev han beskikket til Værge for Jomfru Margrethe Ahlefeldt paa Skiftet efter hendes Forældre², 28. Aug. for sin Søster Fru Maren paa hendes Skifte med hendes Børn og for Jomfru Mette Gøye paa Skiftet efter Mogens Gøye³, og Aaret gik ikke til Ende uden at give ham Bevis paa, at slige Værgemaal havde deres Skyggesider. Han var nemlig kommen i Proces med Eskild Gøye til Tureby dels om Boet efter Wolf Breide, som Eskild beskyldte ham for at have tilegnet sig, videre end hans Instrux og Fuldmagt som Værge for Fru Barbara Breide kunde hjemle ham, dels for Hægtelser og Pengeudlæg, som Eskilds Fader havde været i for Claus, og endelig om Fritsø Hovedgaard, som Eskild havde forpagtet af Claus. Paa Parternes Anmodning fik Markur Bille, Torbern Gabrielsen, Johan Friis og Mourids von Aschersleben Missive 29. Nov. at forhandle og adskille Trætten⁴, men deres Kjendelse har neppe været Claus Brockenhuus gunstig, hvad det første Punkt angik, thi 23. April 1629 blev Værgemaalet for Fru Barbara Breide overdraget til Eskild Gøye, „eftersom Claus Brockenhuus ikke havde varetaget Værgemaalet til hendes Bedste“⁵; men Overleveringen havde trods gjentagne Paamindelser endnu ikke fundet Sted 1640⁶. Forøvrigt blev der 24. Mai 1628 afæsket ham en Erklæring om, hvorfor han endnu ikke havde efterkommet den i hans Sag med Claus Buchwaldts Arvinger afsagte Dom og udgangne Befalinger ved enten at contentere Modparten eller holde Manelse⁷.

Ogsaa i 1629 havde han flere Processer med Standsfæller, og de medførte nu en kongelig Befaling til Hans Oldeland om at fungere som Landsdommer, da Claus Brockenhuus naturligvis ikke kunde dømme i sine egne Sager⁸. 27. Juni blev han stævnet for Forløfter for Erik Qvitsov.

Atter i Juli 1631 havde Claus meget om Ørerne. 8. Juli fik han kongl. Stadfæstelse paa en Kontrakt, sluttet mellem ham og hans Hustru paa den ene og afg. Claus „von Bugwoltt til Peens“ Arvinger

paa den anden Side om 6000 Rdl. in Specie, som Ægteparret i lang Tid havde været Arvingerne skyldig og nu med Rente, Interesse og Omkostning var voxet til 9375 Rdlr.¹ For at skaffe Penge solgte han to Dage efter 3 Gaarde og 3 Gadehuse i Barsebæk By og Barsebæk Leje i Skaane til Tage Ottesen Thott². Med sin Formand i Landsdommerembedet Torbern Gabrielsen laa han i Proces om Odense Bispegaard, som han 16. Mai 1620 havde købt af Torberns Farbroder Christen Knudsen, hvilken Proces dog 14. Juli blev forligt saaledes, at Claus Brockenhuus inden Jul skulde give Torbern 150 Dlr. Courant for Sagens Indstævning, en Hest med Sadel og Pistoler og 10 Tylter Deler. Ogsaa med den lærde Holger Rosenkrantz laa han i langvarig Trætte om Mageskifte og Udlæg for Gjæld, den Jørgen Brahe og Knud Ulfeld 24. Juli fik Befaling at forhandle og dømme i³. De samme to Adelsmænd fik 28. Juli 1630 lignende Befaling i en anden Trætte mellem Claus og Gunde Lange til Søfde om adskillig Handel og Kjøb, hvorom en stor Vidtløftighed sig begav⁴. Den naaede først tre Aar efter til Landstinget⁵. En Anpart i Bjørnsholm Hovedgaard, som Claus Brockenhuus ved Indførsel for 1300 Dlr. havde erhvervet, mageskiftede han til Jesper Friis for 3 Td. Korn i en Gaard i Brudager og Resten i rede Penge⁶. Fra sin Søstersøn Mourids von Aschersleben havde han erhvervet Klingstrup Hovedgaard, paa hvilken han opførte en ny Borggaard, forinden han 1637 solgte den til Henning Walkendorf. Han var selvfølgelig tilsagt til Enkedronning Sophies Bisættelse i Roskilde 14. Nov. 1631⁷.

29. Febr. 1632 fik Claus Brockenhuus Befaling at fratræde Skinnerup Gaard med Tilliggende til Lehnsmanden paa Rugaard Anders Bille⁸. Hvorfor han mistede denne Forlehning kan ikke oplyses. 5. April fik han Missive at overvære Skiftet efter Hans Kaas og deltage i Egekovs Taxering i Anledning af Skiftet efter Jakob Ulfeld og 10. Juni at skulle være Meddommer i en Værgemaalstrætte imellem Brødrene Knud og Palle Rodsteen⁹. Dette Aar blev Fru Emerentze sagsøgt for Gjæld af Henrik Gyldenstjerne til Svanholm, hvorfor Claus Brockenhuus i denne Sag maatte vige Landsdommersædet¹⁰.

15. Juli 1633 fik to gode Mænd Befaling at taxere Torpegaard, for

at Likvidation kunde finde Sted mellem Claus Brockenhuus og Torbern Gabrielsen¹. Derimod fik Claus selv sex Dage senere Befaling med Knud Ulfeld at skulle taxere den i Rosenborg Slotsgrav druknede Hofmester Frands Rantzaus Hovedgaarde Rantzausholm, Tybring, Rødkilde og Claus' egen gamle fædrene Gaard Søndergaarde, og til den Druknedes Fæstemø, Frøken Anna Cathrines Begravelse paa Frederiksborg fik han 16. Sept. Befaling at skulle give Møde med sin Hustru og hendes Jomfruer². Forhaabenlig har han været mere punktlig i at følge den sidste Befaling end den første, thi Taxationen havde endnu ikke fundet Sted 30. Okt. 1634, saa at en ny Befaling maatte udsendes til de to Taxationsmænd, denne Gang omfattende saavel Boets sjællandske som fyenske Gaarde³.

Det næste Aars store Begivenhed var den udvalgte Konges Bryllup i Kjøbenhavn, der for det første affødte en Befaling af 3. April til Fru Emerentze at møde sammen med fire andre Adelsfruer 7. Aug. paa Odensegaard med det meste „Tapetzerie“, Fløjel og Damask, som de kunde afstedkomme, for at drage Gemakkerne i Anledning af de fyrstelige Personers og Gesandters Komme, som vare undervejs til Bryllupet, til hvilket Claus selv med Hustru 26. Mai fik Tilsigelse at give Møde 12. Aug. i Kjøbenhavn⁴. Bryllupet fandt dog først Sted 5. Okt. Forøvrigt søgte og fik han dette Aar Bevilling at skaffe sig Sikkerhed, forsaavidt Lov og Ret tilstod, i Claus Bille til Rosendals Gods for et Forløfte for dennes Hustru⁵.

Strax efter Nytaar 1635 fik Claus Brockenhuus Orlov fra Landsdommeriet for at begive sig paa en Rejse til Norge, dog med Paalæg om med det forderligste at komme tilbage; Gregers Krabbe skulde varetage Bestillingen saalænge⁶. Anledningen til denne Rejse var maaske bl. A. en Proces med Gerlof Nettelhorst om noget Pantegods⁷. Han nævnes derfor heller ikke her i Danmark før i November Maa-ned, da han midlertidig blev beskikket til Værge for den i Udlandet værende Frands Pogwisch⁸.

Da hans Tjener Christoffer Michelsen var rømt med et Gjælds-brev fra Lage Urne paa Sellebjerg til afg. Detlev Brockdorff til Vindeby, som Claus, der havde beseglet som Forlover, paastod at have indløst,

maatte han 10. Marts 1636 udtage Proklama til Alle, der mente sig at have noget til gode i Anledning af dette Brev, at melde sig inden Aar og Dag, og Brevet derefter at være dødt og magtesløst¹. 9. Juni d. A. fik han Indbydelse til Corfitz Ulfelds og Eleonore Christines Bryllup 9. Okt. i Kjøbenhavn². Sidst paa Aaret laa han i Trætte med Henrik Thott til Boltinggaard, til hvem han havde solgt Rynkebygaard; Henning Walkendorf og Falk Gøye fik Missive 3. Dec. at skulle dømme Parterne imellem³. Samtidig var den nu 12 Aar gamle Proces med Claus Buchwaldds Arvinger endnu ikke ført til Ende, ja da en af de til at dømme i Sagen beskikkede Kommissairer Frederik Markdanner afgik ved Døden, trak den paany i Langdrag, og endnu 4. Aug. 1639 udgik Stævning til Claus Brockenhuus og Oberstlieutenant Frederik Buchwaldt til Rostrup at møde for Kommissairerne i Odense den 19. s. M.⁴

1638 agtede Claus Brockenhuus sig atter til Norge, i hvilken Anledning Christen Lange 17. April fik Befaling midlertidig at dømme paa Landstinget i hans Sted⁵. Rejsen er dog foreløbig ikke blevet til Virkelighed, thi 29. April synes han at have gjort Laurids Pogwisch's Bryllup med sin Svigersøn Christen Langes Søster Kirsten, til hvilket Bryllup Jægermesteren Otte Thermoe noget post festum 17. Mai fik Missive at skulle forskaffe ham 4 Daadyr og 30 Harer af Koldinghus Lehn for Betaling⁶. Dette Aar taxeredes han endnu til 696 Td. Hk., rigtignok en slem Tilbagegang fra de 1607 Td. 1625, men han ejede dog endnu Broholm, Søndergaarde, Ny Lammehave og Andel i Nordskov; Skjærbæk var solgt til Henrik Oldeland, Faldemose til Jørgen Lykke og siden gik det vedblivende ned ad Bakke, saa at Claus ved sin Død 1646 kun ejede Ny Lammehave og sin Anpart i Nordskov. Hans Markdanner fik 2. Jan. 1639 Brev at maatte bekomme de af Claus Brockenhuus hidtil havte Korntiender af Haarby og Dreslette Sogne, naar de blive ledige eller falde, dog med den for Datidens Kancelliforvaltning betegnende Tilføjelse: „saafremt Ingen har ældre Breve derpaa“⁷. Med den forgjældede Niels Gyldenstjerne til Nældemoses mange Kreditorer laa Claus Brockenhuus i Proces om Oppebørslen af to Bøndergaarde i Sødinge i Gudme Herred og af Chri-

stoffer Gøye blev han sagsøgt for noget Gods i Norge, han havde solgt til Christoffer; Henning Walkendorf fik 28. Sept. 1639 Befaling at indtage Landsdommersædet i denne Sag¹.

Ved denne Tid mistede Claus Brockenhuus sin Hustru. Skiftet efter Fru Emerentze skulde afholdes sidst paa Aaret, i hvilken Anledning Jørgen Mund 2. Nov. blev beskikket til Værge for Datteren Margrethe og Erik Qvitzov for hendes Søster Emerentze Brockenhuus, Falk Gøye og Henning Pogwisch skulde bivaane Skiftet og dømme mulig opstaaende Uenighed, medens Henrik Lange og Henning Pogwisch skulde bryde og registrere alle paa Broholm eller i Klostret i Svendborg beroende Breve vedkommende Enkemanden, hans Svigersøn Christen Lange og Søn Peder Brockenhuus til Broholm². Da Fru Emerentze efterlod sig en stor Besværing og Gjæld, udtog Claus Brockenhuus 29. Juni 1640 Proklama til alle, der havde noget at fordrø efter hende, at møde inden Aar og Dag³. Kreditorerne i Boet indlod sig saa i Akkord med Claus, hvorefter Skiftekommissairerne Falk Gøye og Ejler Høg, der var beskikket i Henning Pogwisch's Forfald⁴, fik Befaling, at de inden den Tid, Akkorden formeldte, skulde likvidere Boets Kreditorer imellem, saavel dem, der vare forsikrede med Pant som andre⁵. Blandt Claus' egne Kreditorer var Henning Walkendorff, der havde Gods i Pant i Brudager for 4212 Dlr. og nu, 1640, lod dette Gods lovbyde.

Skiftet efter Fru Emerentze var endnu ikke sluttet i Juli 1641⁶, da Claus Brockenhuus alt stod i Underhandling om Afhændelsen af den fynske Hovedgaard, som hun havde bragt ham og hvor de i saa mange Aar havde haft deres Hjem. Falk Gøye og Ejler Høg fik 19. Maris 1642 kongl. Missive, at Otte Skeel til Katholm havde andraget, hvorledes han for nogen Tid siden havde kjøbt Broholm Gaard og Gods af Claus Brockenhuus til Nordskov, og at han ifølge Skjøde og Kontrakt skulde for Kjøbesummen indløse Claus' Gjældsbreve mod saa at faae nøjagtig Kvittering for Kjøbet, hvilket ogsaa var sket paa en ringe Sum nær, som Otte ligeledes havde tilbudt at betale, naar Claus vilde paavise til hvem, men forgjæves havde han anmodet Claus om at modtage de indløste Breve, tværtimod havde Claus ladet en Del af sit Boskab forblive staaende paa Broholm, skjønt han havde

lovet Otte Skeel at ryddeliggjøre Husene; nogle Gånge havde Otte forskrevet ham Vogne til at bortføre Godset, uden at det var sket, Otte til Hinder og største Skade, eftersom Husene vare brøstfældige paa Tag og Tjenere (o: Bønder paa Godset) og behøvede at forbedres, „men Godset staaer paa de Steder under Forsegling, som slige Arbejds mænd ikke uden Mistanke kunde tilstedes at komme, endog ej heller for Forseglingens Skyld kunde ske,“ derfor skulde Falk Gøye og Ejler Høg stævne Parterne for sig, høre deres Regnskab, modtage de indløste Gjældsbreve og de resterende Penge, og hvis saa Claus ikke lod møde, skulde de aabne Beseglingen og lade Godset henføre til Claus' Gaard i Svendborg, saa at Otte Skeel ikke(!) med slig langsom Uendelighed og Forhindring kunde komme til Ende og blive Gaarden, som han havde kjøbt, mægtig og faae de Huse repareret, som brøstfældige vare¹. Og saa blev vel Otte Skeel Herre paa Broholm.

Claus Brockenhuus døde kun fire Aar efter, yderligere reduceret i økonomisk Henseende trods al sin udprægede Virksomhedstrang; men skjønt hans Færd, set med Nutidsbriller, just ikke altid synes at have været særlig tillidindgydende, bevarede han saa stor Anseelse i sin Samtids Øjne, at han beklædte Landsdommerembedet til sin Død.

IV. BROHOLM I SKEEL'ERNES EJE.

Broholms nye Ejer blev altsaa et Medlem af Skeel'ernes gamle Slægt, der just paa den Tid stod paa Højden i Retning af Rigdom og Anseelse. *Otte Skeel* selv ejede i Nørrejylland Birkelse, Katholm, Hessel og Odden samt Frøslevgaard paa Mors og endelig Valbygaard i Stevns Herred. Han var Søn af Rigsraad og Rigsadmiral Albret Skeel til Fusinge, Hegnet osv. osv. og Fru Berte Nielsdatter Friis og blev født 29. Nov. 1605 paa Riberhus, som Faderen da havde i Forlehning. Med sine Brødre Christen og Christoffer Skeel blev han 1619 sendt til Universitetet i Tübingen, hvor Christoffer døde 1622. Aaret efter rejste han hjemefter i Følge med den fra Spanien hjemvendende Gesandt Christen Thomesen (Sehested), men blev med ham fangen af

de Spanske og holdt nogle Uger i Fængsel i Linden. Han drog dog siden atter udenlands og studerede bl. a. i Leyden og Padua. Efter at være kommen hjem, tjente han 1627—29 som Hofjunker, siges ogsaa at have været Korporal i Drabantgarden, blev 1632 Lieutenant ved det jydsk Kompagni af Adelenes Rostjeneste, blev 1634 Ridder

BROHOLM i 1833.

og 1636 Ritmester. 29. Jan. 1632 havde han i Viborg Bryllup med Rigmarsken Jørgen Lunges Datter Ide, der var født paa Ørum Slot 1. Sept. 1612. 1640 tog han, rimeligvis paa Grund af svækket Helbred, sin Afsked som Ritmester og bosatte sig paa Katholm, og Aaret efter købte han saa Broholm af Claus Brockenhuus. Strax efter Overtagelsen har han sikkert paabegyndt større Byggearbejder for at raade Bod paa Gaardens store Bygfældighed. Efter hans snart paafølgende Død blev disse Arbejder fortsat af Enken og formodenlig afsluttede

1652, da dette Aarstal og de Skeel'ers og Lunge'rs Vaaben forud stod over Ladegaardsporten.

Alt i nogle Aar havde Otte Skeel lidt af et svageligt Helbred, men endnu 1643 var han dog saa rask, at han ved den store Mønstring ved Kolding i Mai Maaned var tilsagt at give Møde ved Ritmester Mogens Arenfeldts Kompagni for at opvarte Kongens egen Person¹, ligesom han 25. Oktober 1643 fik Befaling at deltage i en Registrering paa Vosnæsgaard efter Begjæring af Jørgen Munk til Harridskjær; ja, da de Svenske ved Juletid faldt ind i Jylland, gav han Møde, ledsaget af nogle Ryttere, i Lejren ved Snoghøj. Sygdom tvang ham dog til snart efter at tage over til Fyen for i nogle Dage at holde Sengen paa Broholm. Saasnart det var ham muligt, gav han atter Møde i Lejren, men erfarede her, at hans Ryttere imidlertid vare blevne slagne for Fjenderne, og da der saa intet var for ham der at gjøre, rejste han til sin Svoger Hr. Just Høgs Gaard Gjorslev efter sin derværende Hustru og deres Børn; men da Fru Ide redede til Barsel, lod han sig af sin Svigerinde Fru Anne Lunge overtale til at forblive paa Gjorslev, skjønt han selv hele Tiden følte sig syg. Dog kunde han gjøre Smaarejser, blandt andet til sin Moder paa Vallø og sin Søster Fru Margrethe paa Gaunø; men her blev han 7. Maj saa syg af Brystkrampe, at han skyndsomst maatte rejse tilbage til Gjorslev, hvor han blev tilset af Dr. Foss, som hans Svigermoder havde medbragt fra Kjøbenhavn. Men der var intet at udrette og 26. Maj udaandede Otte Skeel, ladende det Skudsmaal efter sig, at han havde været en sagtmodig, men velbegavet og mod de Fattige gavmild Herre af saa blidt et Væsen, at det vandt ham alle Hjerter. Desuden var han velskabt og hurtig i sin Færd. At dette hans Ligprædikens Skudsmaal ikke ganske stemmer med det Eftermæle, den stedlige Menigmands-Tradition giver Otte Skeel og for den Sags Skyld ogsaa hans Enke (jvf. Rasmus Hansen: Gamle Minder, Odense 1882) kan ikke forundre. Han blev begravet 17. Juli næstefter i Helliggejstes Kirke i Kjøbenhavn. Paa Fusingø har været et originalt Maleri af ham.

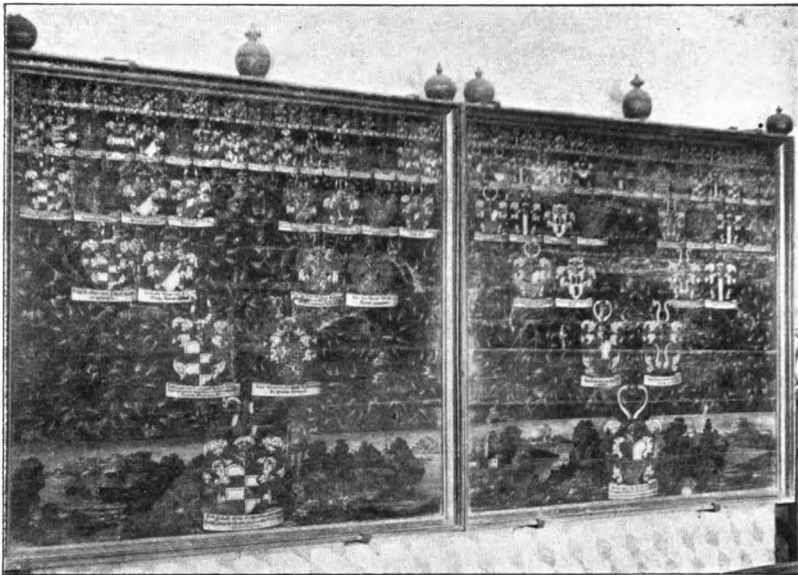
Enken Fru Ide Lunge stiftede 16. Jan. 1646 i Henhold til sin Ægtefælles sidste Villie aarlige Gaver i Korn til de Fattige og Husarme paa

deres Godser Katholm, Hessel, Fusingø og Broholm*). Fru Ide deltog i Oprettelsen af de endnu bestaaende Skeel'ske Legater 12. Juni 1647. Aaret efter fik hun ligesom en Del andre Enkefruer 2. Okt. Tilsigelse at møde med sine Jomfruer i Kjøbenhavn 17. Nov. for Dagen efter at „beglejte“ og følge den hensovede Kong Christian IV til hans Nedsættelsessted¹. Hendes forholdsvis gode Kaar tillod hende 1. Febr. 1652 at erhverve det lille jyske Herresæde Stenshede ved Forstrækninger til Ejeren Vogn Vognsen, og 20. Juni 1653 tilbød hun ved sin Svoger, den bekjendte Rigsraad Christen Skeel, at yde 150 Tdr. Rug og 150 Tdr. Byg til Hjælp og Undsætning til Fædrelandets Konservation og Frelse²; men Krigsaarene 1657—60 blev selvfølgelig en svær Hjem-søgelse for hende som for alle hendes Standsfæller og det hele Land. I Rigsarkivet haves endnu en Kong Carl Gustavs Ordre af 12. Febr. 1658 til hans Overkommisarius Alert Sütman at assignere Major Christer Carlsson „das Otto Skeels wittib zuständige in Fühnen belegene gut Broholm zu einem quartier.“³ Ordren er vel opsnappet af de Danske, saa at den svenske Major mulig slet ikke kom til Broholm. Fru Ide Lunge døde 30. Okt. 1671 paa Valbygaard i Sjælland og blev begravet i Aarhus Domkirke⁴. Her hviler ogsaa hendes 6. Juni 1641 paa Katholm fødte Søn Ove Skeel, der paa Gravstenen skrives til Broholm. Han døde alt 6. Marts 1659, ogsaa paa Valbygaard; men Gaardens egenlige Ejer var Fru Ides ældste Søn

Jørgen Skeel, som var født 4. April 1634 paa Katholm. I sit ellefte Aar blev han sammen med sine Brødre Albert og Otte sat i Huset hos Rektor Jacob Knudsen i Aarhus, fra hvem han 1650 kom til Sorø Akademi. 1654 rejste Brødrene udenlands, studerede Aaret efter i Tübingen, hvor Jørgen Skeel holdt en offentlig Oration om de Mangler, der plejer at klæbe ved Statsforfatninger, hvilken Oration blev befordret i Trykken og tilegnet Kong Frederik III. Senere studerede Brødrene i Heidelberg og opholdt sig flere Maaneder i Lyon, Saumur, Paris, rejste saa gjennem Schweiz til Italien; her opholdt de sig særlig i Rom og Venedig, hvorfra de ved Efterretningen om Svenskernes pludselige

*) For Broholms Vedkommende bestod Gaven i 5 Tdr. Rug og 5 Tdr. Byg aarlig, men den er nu ikke bleven udredet i Mands Minde.

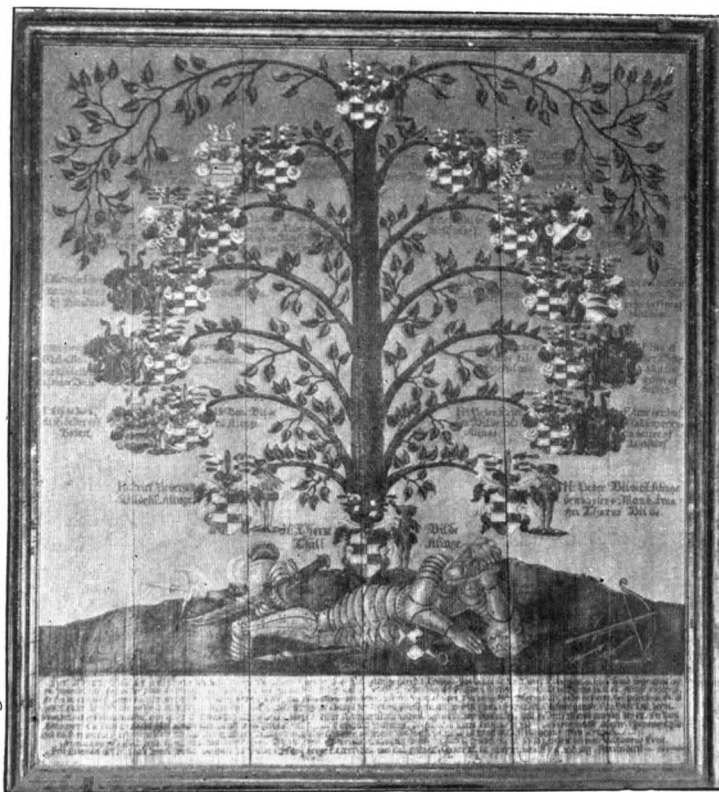
Indfald 1658 skyndsomst begav sig hjem¹. Jørgen Skeel drog til Jylland, men opholdt sig 1660—61 i Kjøbenhavn, hvor hans Navn findes saavel under Adelens Betænkning af 19. Sept. 1660, Haandfæstningens Kassation 16. Okt. og selve Souverainitetsakten 10. Jan. 1661². 4. Maj 1662 holdt han i Odense Bryllup med Elisabeth Bille til Vindumovergaard, født 12. Novbr. 1639 paa Arnsborg paa Øsel, Datter af den ulykkelige Rigs-

ELISABETH BILLES OG JØRGEN SKEELS AHNETAVLER I GUDME KIRKE.

mark Hr. Anders Bille til Damsbo og Fru Sophie Rosenkrantz, og s. D. udgav han sit endnu i Rigsarkivet bevarede Morgengavebrev til sin Brud, underskrevet og besejlet af ham selv, hans Moder, Fru Ide Lunge, Otte Skeels til Katholm, hans Brødre Albert Skeel til Katholm, og Otte Skeel til Valbygaard samt Jens Juel, Kancelliraad og Resident ved det svenske Hof³. Da han i dette Brev skrives til Broholm, har han rimeligvis alt, da han blev myndig, arvet denne Gaard, og efter sin Hustrus Moster Fru Christence Rosenkrantz arvede han 1679 Arre-

skov. Begge Gaardene vare haardt medtagne efter Krigen, men ved fornuftig Husholdning og god Bestyrelse fik Jørgen Skeel dem atter paa Fode. Efter en anden Moster af sin Hustru Fru Helvig Rosenkrantz, Borkvar Ruds, havde han 1672 arvet en Andel i Utterslev-

DE BILLE'RS STAMTRÆ I GUDME KIRKE.

gaard, men den solgte han Aaret efter til Helmuth Otto von Winterfeldt. 17. Sept. 1673 blev han Kancelliraad og 16. Jan. 1686 Etatsraad. Om hans Omsorg for sine Godser vidner, at han 1675 gav en Prædikestol til Gudme Kirke, prydet med hans og hans Hustrus Vaaben, der ogsaa

findes paa en Messing-Lysekrone, som de 1682 gav til samme Kirke. Dog maatte han i Maj 1691 søge om Eftergivelse af en lumpen Resistance paa 82¹/₂ Rdl. af det 1678 udskrevne Krigsstyr 365 Rdl. „i Henseende til hans Gods' store Forarmelse, som fast Alle og Enhver i Landet hos ham boende vitterligt maa være“, saa og de mange Børn, som Gud i Himlen havde velsignet ham med, og af hvilke fem da vare i Hans Majestæts Tjeneste¹.

I November 1696 rejste Etatsraad Jørgen Skeel med sin Hustru til Birkelse for at besøge sin dødssyge Broder Otte Skeel, der udaandede 25. s. M., og her blev Jørgen selv syg og døde Juleaften. Liget blev ført tilbage til Fyen for 26. Febr. 1697 at hensættes i en muret Begravelse under Koret i Gudme Kirke. Jørgen Skeel havde været Patron for de Skeel'ske Legater.

Fru Elisabeth Bille, der levede Enke til 7. April 1714, hviler ved sin Ægtefælles Side i Gudme Kirke, hvor ogsaa de her gjengivne Ahnetavler, indeholdende hans og hans Frues 32 Ahner, findes.

Af Ægteparrets mange Børn døde en Søn Otte Skeel alt 1690, 27 Aar gammel, som Ritmester ved Oberst Prehns Regiment; en anden, Christoffer Skeel, arvede Birkelse efter den nysnævnte Farbroder, men det blev en stakket Glæde, da ogsaa han døde tidlig, 6. April 1699 paa Hammelse. Saa tilfaldt Birkelse Stamhus en tredie Broder Anders Skeel; men han mistede Livet 25. April 1702 ved et Vaadeskud i Mullerup Skov.

Broholm var ved Faderens Død tilfaldet en 27. Jan. 1666 samme-
steds født Søn, der ogsaa hed *Jørgen Skeel*. Han havde fra Juni 1683 tjent i Sø-Etaten, først som Lærling, siden som Lieutenant, blev 29. Dec. 1697 Kapitain og senere Kommandeurkapitain. Han havde forøvrigt gjort Tjeneste baade i Holland og Frankrig. Ved Broderen Anders Skeels pludselige Død tilfaldt ogsaa Stamhuset Birkelse ham, dog først efter en Proces med Svigerinden; men ogsaa hans Besiddelse blev af kort Varighed, thi 23. Juli 1704 bortreves han ved en brat Død i Holmens Mønsterport. Han blev bisat i Holmens Kapel, men førtes senere til Gudme Kirke. Med sin Hustru, Holger Pax til Torup og Bonderup o. s. v. og Fru Lisbeth Billes Datter, Anne Sophie Pax, hvem

han havde ægtet 29. Marts 1699, havde han kun haft en som spæd død Søn. Enken, der efter sine Forældre arvede Sæbygaard, ægtede siden Lage Beck Arenfeldt og døde først 24. Decbr. 1763.

Den næste Ejer af Broholm blev en yngre Broder *Albert Skeel*, født 3. Juli 1667 paa Broholm. Han var 26. Okt. 1689 bleven Sekondlieutenant ved Generallieutenant Schacks gevorbne Infanteriregiment, blev 1693 Premierlieutenant, tjente saa med Regimentet i Ungarn, hvor han avancerede til Kapitain, men ved Broderens Død drog han 1704 hjem for at overtage Broholm, hvor der imidlertid ogsaa ventede ham en forholdsvis tidlig Død 26. Juni 1709 paa Broholm, og Slægtbegravelsen i Gudme Kirke blev atter en Kiste rigere.

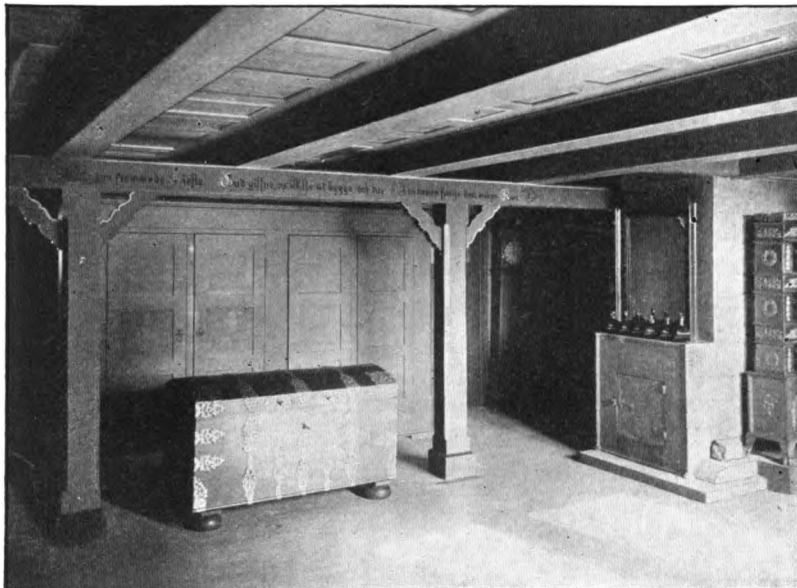
Da Albert Skeel var ugift, gik Broholm atter i Arv fra Broder til Broder, nemlig til *Mogens Skeel*, der var født paa Broholm 3. Sept. 1674. Ogsaa han var Officer, idet han fra 1696 havde tjent i Fodgarden, først som Fænrik, og fra 4. Nov. 1699 som Lieutenant. 26. Marts 1701 blev han Kapitain ved østersjællandske Landregiment til Fods, men blev 9. April 1707 forsat til fyenske gevorbne Infanteriregiment. Ved sin Afskedigelse 24. Sept. 1714 erholdt Mogens Skeel Majors Karakter. Siden levede han paa Broholm. Fra 1723 var han Patron for de Skeel'ske Legater og kort før sin Død 11. Sept. 1729 arvede han Bjørnemoose. Ogsaa han hviler hos sine Forældre og Brødre i Gudme Kirke.

Ved hans Død i ugift Stand kom Broholm til hans Broderdatter *Elisabeth Skeel*, døbt 18. April 1696 i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, Datter af Anders Skeel til Birkelse og Fru Sophie Amalie Vind, og kom derved til en anden Slægt af gammel Adel.

V. BROHOLM I SEHESTED'ERNES EJE.

Fru Elisabeth Skeels Ægtefælle var *Niels Sehested*, Søn af Oberst Jens Sehested til Holmegaard og Fru Sophie Eriksdatter Gyldenstjerne. Han var født paa Holmegaard 17. Marts 1685 og blev alt i sit første Aar faderløs. 17 Aar gammel blev han Officer, idet hans 23. Dec. 1702 daterede Ansøgning om en Kornetplads i Hestgarden allerede tre Dage efter blev bevilget og ligesaa hurtig bevilgedes en af ham Aaret efter

indgaven Ansøgning om Tilladelse til at bivaane Krigen i Brabant. Mindre Held havde han med fire i Løbet af Aar 1706 indgivne Ansøgninger om at forundes en Lieutenants Plads, men de forskaffede ham 20. Novbr. 1706 Premierlieutenants Karakter, og først 23. Marts 1708 avancerede han til virkelig Premierlieutenant. 22. Marts 1710 blev

BROHOLM, Lofetagen.

han Kapitainlieutenant, og ufortrøden indgav han allerede i den paafølgende Maaned en Ansøgning om Ritmesters Karakter. 20. Okt. 1711 blev han karakteriseret og 21. Marts 1713 virkelig Major ved 1. jydsk Rytter-Regiment. Ved denne Tid havde han et Sammenstød med en Sølieutenant Mogens Witmeyer, der førte til en Duel, som kostede den sidste Livet. 12. Juli 1723 tog han sin Afsked af den militaire Tjeneste og fik da Oberstlieutenants Karakter.

Paa sin Hustrus Vegne arvede han 1730 Broholm og Mullerup, og selv arvede han omtrent samtidig efter sin Moder Karsholm i Skaane og boede herefter skiftevis paa de to førstnævnte Gaarde. Hans Ægteskab velsignedes med 7 Sønner og 7 Døtre, af hvilke dog 4 Sønner og 4 Døtre døde smaa. Selv blev han bortkaldt paa Broholm 3. Mai 1745 og 1. Juli s. A. erhvervede Enken den triste kongelige Bevilling at maatte lade sin ældste Datter Anna Beate Sehe-

Oberstlieutn. NIELS SEHESTED til Broholm
† 1745.

Fru ELISABETH SKEEL til Broholm
† 1754.

sted for Livstid hensætte paa Bornholm og gjøre arveløs mod, at der tillagdes hende 200 Rdl. aarlig til sit Underhold. Datteren havde som bekendt ladet sig forføre af Huslæreren paa Broholm Christian Schousboe, der dog 7. Juli 1747 fik Tilladelse til at ægte hende, mod at hendes Moder maatte disponere over hendes fædrene og mødrene Arv. Senere fik dog Datteren en Arvepart paa 8000 Rdl.¹

Fru Elisabeth Skeels Enkestand blev kun af kort Varighed; thi 4. Aug. 1747 ægtede hun Schoutbynacht Caspar Wessel, Broder til den berømte Peter Tordenskiold. Han, der 2. Febr. 1720 var bleven ophøjet i

Adelsstanden, var Enkemand efter Edel Cathrine Kaas, med hvem han havde faaet Raunstrup paa Sjælland; men den maatte de sælge 1740, og ved hendes Død 1742 hensad han i højst fortrykte Kaar, til hans Svoger Generallieutenant Henrik Bielke Kaas fik indledet et Ægteskab mellem ham og den velstaaende Enkefrue paa Broholm, som i Brudegave skaffede ham Viceadmirals Karakter. Tre Aar efter oprettede Ægteparret af Broholm det endnu bestaaende Stamhus til Bedste for

Viceadmiral CASPAR WESSEL
† 1768.

Fru Elisabeths Afkom af første Ægteskab med agnatisk Succession, saaledes at Stamhuset „ingenlunde fragaer den Sehestedske Familie“. Ved Fru Elisabeths Død maatte derfor Admiral Wessel fraslytte Broholm; han bosatte sig i Nyborg, hvor han døde 9. Sept. 1768 og ligger begravet hos sin anden Hustru i Gudme Kirke; men Broholm Stamhus tilfaldt hans ældste Stifsøn

Anders Sehested, født 10. Juni 1720, der ligesom sin Fader havde været Officer, idet han 14. Dec. 1739 blev Lieutenant ved 2. fyenske nationale Rytter-Regiment, men allerede 11. Juni 1746 fik han sin Afsked; dog meddeltes der ham 12. Okt. s. A.

et nyt Afskedspatent med Ritmesters Karakter og 7. Nov. 1750 fik han Oberstlieutenants Karakter. Formodenlig havde han søgt sin Afsked af Militærtjenesten, fordi han agtede at indtræde i Ægtstanden og bosætte sig paa Landet. 3. Marts 1747 stod hans Bryllup i Langaa Kirke med Wibeke Marie von Pultz, født 8. Dec. 1729, Datter af Ritmester Peter von Pultz til Rygaard og Edel Margrethe Baronesse Gyldenkrone, der som Enke 1766 købte Tidselholt, og det unge Par tog Ophold paa Karsholm, hvor flere af deres 7 Sønner og 7 Døtre ere fødte. Af denne talrige Børneflokk døde 3 Sønner og 1 Datter smaa. Efter Fru

Elisabeth Skeels Død flyttede Anders Sehested tilbage til Broholm, men først 1781 solgte han Karsholm til Greve U. F. von Rosen, og han var saaledes den sidste danske Adelsmand, som uden selv at blive svensk besad gammelt Arvegods i Skaane. Fra hans Stamhusbesiddelse er at mærke, at han paany oprettede Brudagergaard til en Hovedgaard, og han traf en under 21. Dec. 1775 kongl. konfirmeret Anordning om Enkers Forhold til Stamhuset. Dog maatte hans Enke efter hans

ANDERS SEHESTED
til Stamhuset Broholm, † 1799.

WIBEKE MARIE von PULTZ,
Anders Sehesteds, † 1811.

30. Sept. 1799 paa Broholm indtrufne Død udholde en Proces med sin Svoger Holger Sehested, forinden hun kunde overtage Stamhuset, som hun saa besad til sin Død 13. Febr. 1811. Fru Vibeke Pultz oprettede 1810 Gudme Hospital af et Hus til 8 Fattige og 500 Rdl., nu 800 Kr., hvis Renter anvendes til Husets Vedligeholdelse. Det er 1870 tillagt Gudme-Brudager Kommune og yder nu Fribolig til 3 fattige Familier. Et af hende samtidig i Brudager oprettet Hospital blev solgt 1880 og Pengene anvendt til Indkjøb af en Fattiggaard¹.

Thiset: Broholm.

9

Ved Fru Wibekes Død var hendes ældste Søn Niels Sehested forlængst død. Han var født 23. Febr. 1748 paa sin Moders fædrene Gaard, det ærværdige Herresæde Rygaard, hvorfor han blev døbt i Langaa Kirke. Slægtens Traditioner tro blev han allerede 30. Aug. 1759 Officer, nemlig Kornet reformé ved jyske Kyrasser-Regiment, og 18. Sept. 1765 blev han Premierlieutenant, men allerede 19. Febr. 1772 blev han dimitteret. 26. Okt. 1781 ægtede han Henriette Margrethe Anna

NIELS SEHESTED
† 1788.

Benedicte Nørckenkrone, Datter af den 1754 med dette Navn adlede Generalmajor Christian Nørck, men døde allerede 1788 paa Seltebjerg. Hans Jordefærd stod ifølge Birkende Kirkebog, der betegner ham som Major, 18. Jan. 1788; men hans Død angives i Københavns Garnisons Kirkebog, hvor han kun betegnes som Kapitain, at være indtruffen 13. Mai. Enken døde 11. Mai 1818. Ægteskabet velsignedes med to Sønner, Tvillinger, fødte 1784 paa Seltebjerg, men af dem døde den ene 15 Uger gammel. Den anden,

Anders Sehested arvede Stamhuset efter sin Farmoder. Ogsaa han

havde været Officer, men hans militaire Løbebane havde været endnu mere betydningsløs end hans Faders. Kun 6 Aar gammel blev han nemlig 21. Mai 1790 Kornet à la suite ved holstenske Rytter-Regiment, erholdt 12. April 1799 Sekondlieutenants Karakter, men havde vel neppe endnu gjort virkelig Tjeneste, da han 21. Jan. 1803 erholdt sin Afsked. Omtrent samtidig med, at han tiltraadte Stamhuset Broholm, ægtede han Jomfru Edel Marie Kjær, den første Frue paa Broholm, som ikke var af Adel. Ægteskabet velsignedes med en Søn, men var iøvrigt ikke lykkeligt; der var 1814 endog Tale om at sætte Lieute-

nant Sehested under Tiltale for Mishandling af sin Hustru. Saavidt kom det dog ikke, men han blev erklæret umyndig under Værgemaal af Godsejer N. H. Haugsted paa Søbo, der ikke blot skilte Ægtefolkene ad, idet han førte Lieutenant Sehested med sig til Søbo, men ifølge Traditionen ved samme Lejlighed skal have bortført flere Vognmandslæs af Broholms Arkiv. Den unge Fru Sehested forblev med sin lille Søn paa Broholm og afviste standhaftigt alle Forsøg fra hendes Ægte-

EDEL MARIE SEHESTED,
født Kjær, † 1839.

ANDERS SEHESTED
til Stamhuset Broholm † 1819.

fælles Værge og Familie paa at bevæge hende til at give Afkald paa Stamhuset. Aldrig turde hun lade sin Søn ude af Syne, saa at han allerede som ganske lille Dreng fulgte hende til Hest, naar hun red om paa Godset og i Skovene. Da den daværende Forpagter paa Broholm var i Ledtog med hendes Uvenner og derfor intet leverede til hende, led hun ofte ligefrem Nød, skjønt Godsets Bønder, af hvilke hun var meget afholdt, efter Evne bragte hende Fødemidler. Efter Mandens Død 1819 blev den Administrationskommission, som hidtil havde styret Godset, ved en Kancelliskrivelse af 2. Nov. 1819 op-

hævet, og hun overtog i Henhold til den 1775 trufne Anordning Stamhuset, imod at stille sin Søn tilfreds for Indløsningssummen. Fru Sehested overvældedes med Processer om denne Sum, om Arveafgiften, Betalingen af sin Mands Gjæld osv., ligesom den daværende Herredsfoged i Gudme og Sunds Herreder paa mange Maader fortrædige hende, men han kom siden paa andre Tanker og gjorde hende Afbigt paa sit Dødsleje. Tre Processer maatte Fruen føre igjennem alle In-

Kammerherre N. F. B. SEHESTED
til Stamhuset Broholm † 1882.

stanser og først i de sidste fire Aar af sit Liv, fra 1835 til 1839, besad hun Stamhuset i Ro. Dette styrede hun forøvrigt med stor Kraft og Dygtighed. Hun udskiftede alt Stamhusets Gods i Oure, Albjerg, Brudager, Tved, Hesselager, Vormark, Boholt og Revsøre og lod i den Anledning opføre 17 Gaarde og 16 Huse, ligesom hun forbedrede Dyrkningen og tog Skovene under Kultur. Den yderste Del af Brændeskov lod hun indrette til en Mejeri- og Schæfergaard, som hun 1835 overlod sin Søn til videre Opdyrkning. Intet Under, at Fru Sehested 1838 indgav en Ansøgning om Tilladelse til at laane

35000 Rdl. paa Stamhuset, men Ansøgningen blev ikke bevilget. Forøvrigt synes hun 1827 at have paatænkt at indtræde i et nyt Ægteskab, thi hun ansøgte Kongen om Tilladelse til efter et saadant at maatte beholde Stamhuset; men Planerne i saa Henseende blev ikke til Virkelighed.

Det var i Fru Sehesteds Tid, i Foraaret 1833, at det berømte Broholm-Fund, det betydeligste Guldfund i Norden fra Oldtiden siden Fundet af Guldhornene, blev fremdraget. En Karl, som pløjede i en af Hovmarkerne kaldet „Enemærket“, fandt en Guldring, som var bleven hængende paa hans Plovjern. Ved en øjeblikkelig Eftersøgning

paa Findestedet fandtes fem andre Ringe, som Forvalteren tilligemed den først fundne bragte til Fru Sehested, og ved en derefter foretagen grundig Undersøgelse blev saa opsamlet og udgravet Arm- og Halsringe og andre Halssmykker og Diademer, ialt 51 Stykker til en Vægt af 4147,05 Gr. og til en Værdi af 1120 Speciesdukater à $8\frac{1}{3}$ Krone, om da alt havde været af ægte Guld; men da nogle Stykker vare sølvblandede (Electrum), blev hele Fundet vurderet til 7,144 Kroner. Det opbevares nu i Nationalmuseet og antages at stamme fra det 6. Aarhundrede efter Christi Fødsel¹.

Ved Fru Sehesteds Død 1839 tilfaldt Stamhuset selvfølgelig hendes eneste Barn *Niels Frederik Bernhard Sehested*, født paa Broholm 20. Febr. 1813. Han havde da alt i nogle Aar drevet den af Moderen oprettede Gaard Brændeskov og udviklede sig efterhaanden til en ualmindelig dygtig Landmand. Kort før sin Tiltrædelse af Stamhuset blev han Jægermester og ægtede Kammerherre, Oberst Georg Lindes tyveaarige Datter Charlotte Christine Linde. Han tog strax fat paa at ombygge

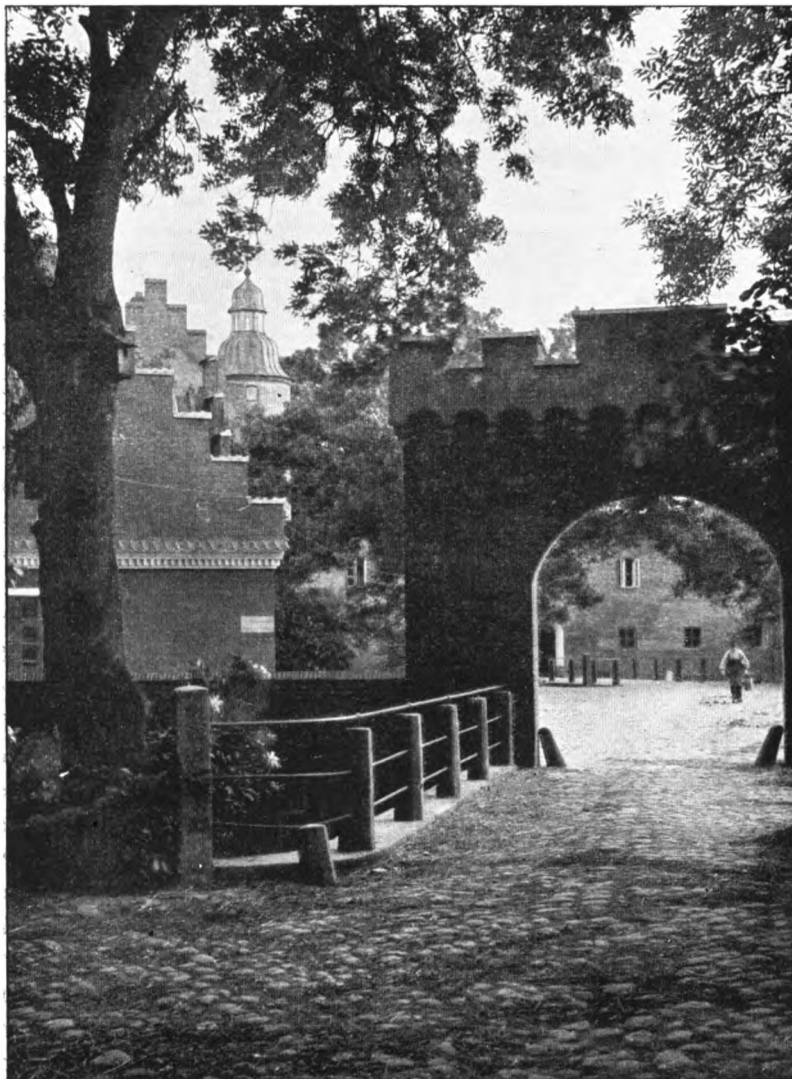

Kammerherreinde CHARLOTTE CHRISTINE SEHESTED, født Linde, † 1894.

Otte Skeels gamle Hovedbygning, om hvis Udseende det S. 55 meddelte Billede giver en Forestilling, idet den efter Tegning af Professor Hetsch forsynedes med takkede Gayle, og Soverum indrettedes paa det til Kornloft tidligere benyttede Loft, men desværre blev samtidig Bygningens tidligere uregelmæssigt anbragte, smukke, rundbuede Vinduer forandrede til regelmæssigt anbragte, firkantede. To nye Taarne samt flere Udbygninger og Ladebygningen opførtes. 1844—48 blev Gravene oprensede og de murede Broer opførtes paa Granitfundamenter, den yderste i een, den inderste i tre Buer. Ved hver af disse Broer laa tidligere

en Portbygning paa een Etage mod Gaarden og to mod Graven; af disse Bygninger blev den yderste nedrevet og erstattet med den nuværende Port, medens den inderste blev forhøjet med en Etage ind mod Borggaarden (jvf. hosstaaende Afbildning). Svinesti og Materialstald ombyggedes 1843, Tærskeladen og Kostalden samme Efteraar og næste Foraar, Herskabsstalden 1848. 1855 opførtes det ottekantede Taarn ved Hovedbygningens sydøstlige Hjørne i to Etager med Badekjælder, og i dets Stueetage indrettedes et stort Vindue til hvert Verdenshjørne til at benyttes ved astronomiske Studier. Endelig blev 1856 den gamle Bindingsværks Mejeribygning af svært Egetømmer nedrevet og opført paany af Grundmur med takkede Gavle. Ogsaa Slægtens Gravhvelving i Gudme Kirke og de deri staaende Kister lod Jægermester Sehested grundig istandsætte, og endelig lod han de tilfældig opdagede gamle mærkelige Kalkmalerier i Kirken fremdrage og gjenopfriske ved Professor Kornerup¹. Stamhusets Skovareal øgedes fra 370 til 670 Tdr. Land, den vestligste Del af Broholms Mose blev gennemgravet med Kanaler og ved Opfyldning forvandlet fra en sivbevokset Sump til god Eng. Efterhaanden opførtes paa Godset 5 nye Gaarde, 14 Huse, 6 Skovfogedhuse, 2 Teglværker, 1 Smedie og 1 Mølle, af hvilke det ene Teglværk og Møllen blev drevet under Hovedgaarden. Alt 1840 var Hoveriet bleven afskaffet og i den Anledning 100 Tdr. Land indtaget under Hovedgaarden, hvis Tilliggende derefter var 450 Td. Land Ager og Eng foruden de 670 Td. Land Skov. Til Arvefæste bortsolgtes ifl. kgl. Bevilling af 1846 92 Td. Land Ager og Eng samt 5 Td. 4 Skp. Mølleskylds Hartkorn, hvoraf aarlig svares in natura 1 Td. Rug, 2 Td. Byg og 1 Td. Havre pr. Td. Hartkorn og af Mølleskylden halvt saa meget. Ifl. en anden kgl. Bevilling af 1852 bortsolgtes til fri Ejendom 100 Td. 7 Skp. 3 Fk. 2½ Alb. Hartkorn, ligeledes mod samme Afgift at betale efter Kapitelstaxt. Ved Artikler i Dagblade og Udgivelsen af adskillige Piecer særlig om Livsfæstets Overgang og om Skovtvangens Ophævelse lagde Broholms Ejer ret sine fortræffelige Egenskaber som en indsigtfuld og fordomsfri Godsejer for Dagen.

1847 blev Jægermester Sehested valgt til Suppleant i Stænderforsamlingen og deltog først som Herregaardsskytte, siden som Ordon-

BROHOLM, den ydre Portbygning.

nansofficer ved Hovedkvarteret i Treaarskrigen. I nogle Aar var han Medlem af Rigsraadets Landsting og beklædte desuden en Mængde andre Tillidposter som Amtsraadsmedlem, i Landbrugsforeninger osv. Han var Medstifter af Fyens Disconto Kasse, Svendborg Bank, Landmandsbanken, Livsforsikringsselskabet „Hafnia“ og Haglskadeforsikringsselskabet for Fyens Stift. Ogsaa anlagde han Havnepladsen ved Lundeberg.

Kammerherre HANNIBAL SEHESTED
til Stamhuset Broholm.

1860 blev Jægermester Sehested Hofjægermester og 1878 Kammerherre. Da var han forlængst kommen ind paa et Særstudium, som gjorde hans Navn bekjendt, endog saa udenfor Fædrelandets Grændser, nemlig Studiet af sin Fødeegns Arkæologi. Han anlagde en Oldsagsamling, der efterhaanden voxede saa betydeligt, at den nu omfatter henved 80000 Numre; den opbevares i et i Broholms Have opført Museum, og om den udgav han 1878 et anseeligt Værk „Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm“. Megen Opsigt vakte hans vellykkede Forsøg paa i Praxis at paavise de

gamle Stenredskabers Anvendelighed, idet han i Broholm Have lod opføre et Bjelkehus ene ved Hjælp af disse primitive Redskaber. Efter hans Død udkom „Arkæologiske Undersøgelser 1878—1887“, udgivet af Familien paa Grundlag af hans efterladte Manuskript og Optegnelser dertil.

Ved Kammerherre Sehesteds Død 15. Jan. 1882 tilfaldt Stamhuset hans Enke, og, da hun 19. Jan. 1894 fulgte ham i Graven, deres ældste Søn *Hannibal Sehested*. Denne Stamhusets nuværende Besidder, er født 16. Nov. 1842 paa Broholm, blev 1860 Student fra Herlufsholms Skole, tog 26 Aar gammel juridisk Embedsexamen, fæstede der-

efter Tangegaard, men deltog efter Faderens Død i Stamhusets Bestyrelse særlig for Skovvæsenets Vedkommende. 1874 var han bleven udnævnt til Kammerjunker, 1882 blev han Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse, 1883 Hofjægermester, 1886 Medlem af Landstinget og 1887 af Privatbankens Bankraad, 1889 Tilsynsmand ved den kgl. Veterinair- og Landbohøjskole, fik 1891 Sæde i Rigsdagen og blev 1892 Viceformand i Landstinget, 1897 fik han Kammerherrenøglen. Ved Ministeriet Hørrings Afgang i Foraaret 1900 overdrog Kongen til Kammerherre Sehested at danne et nyt Højreminsterium, i hvilket denne selv overtog Udenrigsministerportefeuillen; men allerede Aaret efter maatte Ministeriet Sehested vige for Venstreministeriet Deuntzer. Ved sin Afgang som Minister erholdt Kammerherre Sehested Dannebrogordenens Storkors. 16. Juli 1903 berøvede Døden ham hans Hustru Alexandra Elisabeth Augusta Emilie de Serène d'Acqueria.

Den nuværende Stamhusbesidder har som sin Fader foretaget omfattende Byggearbejder paa Broholm. 1895 opførtes et stort firkantet Taarn i Hjørnet imellem Portbygningen og Forpagterboligen (Mejeribygningen) i fire Etager og med fladt Tag, 1905 opførtes en Bibliotheksbygning paa den sydlige Side af Borggaarden, ligeledes med fladt Tag. Borggaarden havde til denne Side været begrænset af en Mur, 5 Alen høj og 2 Alen tyk, af hugne Granitsten mod Gaarden og ellers af Munkesten. Da den i Tidens Løb var bleven skjæv og var for revnet til at kunne indgaae i den nye Bygning, blev den nedrevet, og saa solidt var den fundamenteret, at den utvivlsomt maa have været Rest af en ældre Hovedbygning, hvad der ved Grundgravningen

Kammerherreinde ALEXANDRA SEHESTED,
født de Serène d'Acqueria, † 1903.

paa flere Maader blev bekræftet. Samtidig blev Spiret paa det 1855 opførte Taarn paa Grund af Skrøbelighed nedtaget og erstattet af en Murkrone i Stil med Taget paa Bibliotheksbygningen.

De vedføjede Afbildninger oplyse Broholms Udseende i Fortid og Nutid, men om den stiliserede Gjengivelse af Gaarden i Hr. Johan Fikkensens Tid fra Kalkmaleriet i Gudme Kirke virkelig giver en Andtning af Gaardens daværende Udseende er vel ligesaa tvivlsomt, som at det 150 Aar yngre Maleri af et Herresæde paa de Skeel'ers S. 60 omtalte Ahnetavle i samme Kirke skal forestille Broholm, hvad man har antaget. En Bro er der ganske vist i Forgrunden paa begge Billederne, men det bjergfulde Landskab i det sidstes Baggrund stiller i alt Fald dette Billedes Troværdighed i det sletteste Lys.

Stamhuset Broholm bestaar nu af Hovedgaarden af samme Navn, Tangegaard og Brændeskov med et samlet Jordtilliggende af 825 Tdr. Land Ager og Eng og 814 Tdr. Land Skov. Stamhusets Hartkorn er 563 Tdr. af alle Slags, deraf fri Jord $80\frac{1}{4}$ Tdr., indtaget til Skov $32\frac{1}{2}$ Tdr., Bøndergods $126\frac{1}{2}$ Tdr., Arvefæstegods 288 Tdr., Kirke-tiender 36 Tdr., i Bankaktier 8000 Kr., dertil en Fideikommiskapital paa ca. 482,840 Kroner. I Forbindelse med denne staaer en saakaldt Livrentekapital, f. T. ca. 89,630 Kr., der ved aarlig Oplægning af Stamhusbesidderen skal forøges til 180,000 Kr.

HENVISNINGER.

- Side 3. 1) Erslev: Repert. Diplom. Regni Dan. Mediæv. I. 236.
- Side 4. 1) Huitf. Krøn. 435. 2) Hasse: Schlesw. Holst. Lauenb. Reg. III. 335. 3) Geh. Arch. Aarsb. II. 11. 4) Henry Petersen: Danske Adel. Sig. 184.
- Side 5. 1) Ældste Archiv Reg. III. 352.
- Side 6. 1) Ældste Archiv-Reg. IV. 166. 2) Dipl. Svec. V. 697. 3) Geh. Arch. Aarsb. II. 21. 4) Henry Petersen: Adel. Sig. 526. 5) Barner: Fam. Rosenkrantz' Hist. Dipl. 12. 6) Smst. 16.
- Side 7. 1) Huitf. 546. 2) Geh. Ark. Aarsb. II. 25. 3) Top. Sml. Papir Tange. 4) Henry Petersen: Adel. Sig. 22. 5) Dipl. Lubic. I. 265. 6) Hasse: Schlesw. Holst. Lauenb. Reg. II. 332.
- Side 8. 1) Lund Domk. Gavebog 241. 2) Script. Rer. Dan. VII. 25 f.
- Side 9. 1) Jvf. om ham Ældste Arch. Reg. I. 32, 110, IV. 37, 39.
- Side 10. 1) Erslev: Repert. III. 289. 2) Smst. III. 398.
- Side 11. 1) Huitf. 788—790. Thiset: Adel. Sig. B. XIII. 12. 2) Erslev: Repert. III. 490. 3) Dipl. Flensb. I. 698
- Side 12. 1) Script. Rer. Dan. I. 322.
- Side 13. 1) Heise: Rosenkr. Dipl. 3. 2) Svenske Rigsarkiv. 3) Voss' Sml. Fasc. XV. Nr. 8.
- Side 15. 1) Danske Mag. 1. IV. 238. 2) Henry Petersen: Danske Adel. Sig. 907. 3) Huitf. 902. 4) Ældste Arch. Reg. IV. 215.
- Side 16. 1) Aktst. til Danm. indre Forhold I. 132 f. 2) Pers. Sml. Papir Hr. Bent Bille.
- Side 17. 1) Gl. danske Domme I. 241. 2) D. Mag. 2. V. 149. Mulig er Talen dog her, om Anders Ebbesen (Ulfeld).
- Side 18. 1) Cod. Esrom. 139. 2) Dipl. Chr. I. 112 f.
- Side 19. 1) Danske Mag. 2. I. 155, Cod. Esrom. 242. 2) Sjælland, Møen 57. 3) Huitf. 933.
- Side 20. 1) Gudme H. 2. 2) D. Mag. 5. II. 124. 3) Reg. 69 Fasc. VIII. 16.
- Side 21. 1) Merløse H. 158. 2) Ældste Arch. Reg. I. 117. 3) Huitf. 992. 4) Laal. Nørre H. 23.
- Side 23. 1) Faxe H. 85.
- Side 24. 1) Adelige Brevkister 56. 2) Laal. Sønder H. 2.
- Side 25. 1) Top. Sml. Pap. Stege. 2) Heise: Fam. Rosenkr. Hist. Dipl. 5. 3) D. Mag. 4. II. 152 f. 4) Smst. 276.

- Side 26. 1) Barner: Fam. Rosenkr. Hist. Dipl. 197. 2) D. Mag. 4. II. 153. 3) Laal. Sønder H. 23.
- Side 27. 1) Laal. Sønder H. 36. 2) D. Mag. 4. II. 299. 3) Ældste Archiv Reg. IV. 174. 4) Møen 10.
- Side 28. 1) Ph. Tidsskr. 3. III. 125. 2) Hr. Oluf Holgersen Ulfstands Arkiv.
- Side 32. 1) Møen 12. 2) Hr. Oluf Holgersen Ulfstands Arkiv. 3) Smst. 4) D. Mag. 4. VI. 16,23.
- Side 33. 1) D. Mag. 2. V. 52, 54. 2) Huitf. 1310. 3) Fred. I. Reg. 354 f. 4) Smst. 358. 5) Smst. 371. 6) Smst. 318. 7) Krag: Chr. 3. Hist. I. 498.
- Side 34. 1) Herred. Domb. II. 46. 2) D. Mag. 3. VI. 228. 3) Løve H. 17. 4) Herred. Domb. IV. 15 f. 5) Adel. Brevk. 86. 6) D. Mag. 4. I. 247.
- Side 35. 1) Smst. 4. V. 149. 2) Suhms Saml. 2. II. 15. 3) D. Mag. 4. I. 146. 4) Herred. Domb. V. 226.
- Side 36. 1) Kanc. Brevb. 1556—60, S. 96. 2) Gl. danske Domme I. 245.
- Side 37. 1) Gl. danske Domme III. 7.
- Side 38. 1) Top. Sml. Perg Lundsgaard. 2) Kanc. Brevb. 1580—83, S. 7. 3) Smst. 54 f. 4) Suhms Saml. 1. III. 5.
- Side 39. 1) Ejler Brockenhuus' Kalend. 2) Jvf. P. Eliassen: Kolding fra Middelalder til Nutid, S. 102 f. Det vil allerede heraf sees, at Sagnets dramatiske Behandling af H. Drachmann »Dansen paa Koldinghus« vel er skjøn Poesi, men ganske uhistorisk. 3) Kanc. Brevb. 1584—88, S. 688, 713, 733, 857, 874, 912. 4) Smst. 757. 5) Sjællandske Tegn. XVIII. 495, 538. 6) Jydske Tegn V. 56. 7) Fyenske Tegn. III. 40.
- Side 40. 1) Danske Kanc. Indk. Breve. 2) Hyld. 61 b. 3) Fyenske Tegn III. 252. 4) Privatarkiver: von Dehn-Rothfelser.
- Side 42. 1) Sjæll. Tegn. XX. 378 2) Ligpr. over Mour. Aschersl. 3) Norske Rigsreg. IV. 599.
- Side 43. 1) Fyenske Tegn. III. 525. 2) Fyenske Tegn. III. 572. 3) D. Kanc. Indk. Br. 18/0 1619, F. Tegn. III. 567. 4) F. Tegn. III. 600, 611. 5) Norske Rigsreg. V. 136.
- Side 44. 1) Engelstoft i Hist. Tidsskr. 4. V. 158. 2) F. Tegn. III. 596, 606. 3) Sjæll. Tegn. XXI. 609. 4) Smst. 631. 5) Smst. 665. 6) Sjæll. Tegn. XXII. 240—42.
- Side 45. 1) F. Tegn. III. 709. 2) Smst. 722. 3) F. Tegn. III. 788. 4) D. Mag. 5. I. 170. 5) Sj. Tegn. XXIII. 143 f. 6) Jvf. Sk. Tegn. V. 222. 7) F. Tegn. III. 1082. 8) J. Tegn. VIII. 37.
- Side 46. 1) F. Tegn. III. 885. 2) D. Kanc. Indk. Br. 5/4 1626. 3) J. Tegn. VIII. 112, 141.
- Side 47. 1) F. Tegn. III. 980. 2) Smst. 992. 3) Smst. 994. 4) D. Saml. 2. III. 143. 5) Sj. Tegn. XXIII. 359, 373. 6) Smst. XXIV. 31 f. 7) F. Tegn. IV. 5. 8) Smst. IV. 12.
- Side 48. 1) F. Reg. III. 402. 2) Smst. III. 404. 3) F. Tegn. IV. 20. 4) Smst. IV. 18.
- Side 49. 1) Smst. IV. 21. 2) Smst. IV. 25. 3) Smst. IV. 34, 36. 4) Smst. IV. 50. 5) Sj. Tegn. XXIV. 269. 6) F. Tegn. IV. 73, 187, 263. 7) F. Tegn. IV. 28. 8) Smst. 61.

- Side 50. 1) F. Reg. III. 445. 2) Gaunø Arkiv. 3) F. Tegn. IV. 107. 4) Smst. 152.
5) Smst. 280, jvf. 377 og 383. 6) Viborg Skjøde og Pantebog. 7) Sj. Tegn.
XXIV. 586. 8) F. Tegn. IV. 179. 9) Smst. 184, 186, J. Tegn. VIII. 491. 10)
F. Tegn. IV. 191.
- Side 51. 1) Smst. 247. 2) Sj. Tegn. XXV. 192, 198. 3) J. Tegn. IX. 142. 4) Sj.
Tegn. XXV. 273, 288. 5) F. Reg. IV. 15. 6) F. Tegn. IV. 315. 7) Smst. 376,
435, V. 30. 8) Smst. 344.
- Side 52. 1) F. Reg. IV. 72, Proklamaet er dateret 10. Marts 1635, men er indført
Brevene fra Marts 1636. 2) Sj. Tegn. XXVI. 54. 3) F. Tegn. IV. 417. 4) Jvf.
Sj. Tegn. XXVI. 229, F. Tegn. V. 33. 5) F. Tegn. IV. 458. 6) Sj. Tegn. XXVI-
307. 7) F. Reg. IV. 162.
- Side 53. 1) F. Tegn. V. 5, 35. 2) F. Tegn. V. 36 f, jvf. 61. 3) F. Reg. IV. 229. 4)
F. Tegn. V. 80. 5) Smst. V. 91. 6) Smst. V. 141.
- Side 54. 1) F. Tegn. V. 181.
- Side 56. 1) Sj. Tegn. XXVIII. 43.
- Side 57. 1) Sj. Tegn. XXXI. 26. 2) D. Mag. 3. II. 123. 3) Danske Kongers Hist.
135 c. 4) Marm. Danica. II. 95.
- Side 58. 1) Kirkeh. Saml. 3. II. 623—26. 2) Geh. Ark. Aarsb. II. 122, 128. 3) Pers.
Sml. Perg. Skeel.
- Side 60. 1) Rk. Rosol. Prot. XXIII. 365.
- Side 63. 1) Jvf. Hist. Tidsskr. 6. V. 1.
- Side 65. 1) Hjort Lorenzen og Salicath: Repert. over Legater III. 257.
- Side 69. 1) Jvf. Nord. Tidsskr. for Oldkynd. II. 184 og F. Sehested: Fortidsminder og
Oldsager fra Eggen om Broholm S. 199 ff.

REGISTER
over
de vigtigste Person- og Stednavne.

- Albjerg, Oure Sogn, 43, 68.
Baden, Emerentze Pedersdatter, 40—43,
46, 49—51, 53.
Bille, Elisabeth Andersdatter, 58, 60.
Boholt, Hesselager S., 68.
Brahe, Johanne Axelsdatter, 13.
Breide, Barbara, 43, 49.
Brockenhuus, Claus, til Broholm 40—55.
Brudager By, Sogn og Hovedgaard 53,
65, 68.
Brændeskov, Gudbjerg S., 68 f.
Buchwaldt, Claus, til Peine, 45—47, 49, 52.
Dreslette, Baag Herred, 45, 52.
Egsmose, Hovedgaard, Gudme S., 20.
Fikkesen, Axel, til Broholm 25, 28, 31—37.
— Fikke Lauridsen, 28.
— Johan, til Broholm 16—28.
— Laurids, til Broholm 21 ff., 26 f., 30.
— Niels Lauridsen, 28.
— Peder, til Broholm 25, 28—30.
— Peder Pedersen, 32.
Genvæder, Jens, 6—9.
Gitten, Marslev S., Bjærge H., 6.
Grubendal, Anders Jepsen, til Langholm
16 f., 19, 27.
— Margrethe Andersdatter, til Broholm
19 f., 25.
Gudbjerg By og Sogn 33.
Gudme By og Sogn 19 ff., 43, 59, 65, 70.
Gultved, Sunds H., 20.
Haarby, Baag H., 45, 52.
Hak, Stig Pedersen, af Ris 5, 7.
Haugsted, N. H., til Søbo 67.
Hesselager By og Sogn 20, 68.
Jordløse, Salling H., 45
Juel, Hartvig, Biskop i Ribe, 21—24.
St Jørgens Kapel paa Møen 28, 30.
Kirkeby, Sunds H., 20, 30, 32 f.
Kjertinge, Bjærge H., 20.
Kjær, Edel Marie, til Broholm 66—69.
Knob, Anne Lauridsdatter, 35, 37 f.
Langaa By og Sogn 20.
Langholm, Hovedgaard, Langaa S., 16, 20.
Linde, Charlotte Christine, til Broholm 69.
Lindsgaard, Bjærge H., 37 f., 40.
Lundsgaard, Bjærge H., 28, 35 f., 37 ff., 40.
Lunge, Ide, til Broholm 55—57, 59.
Maaneskiold, Isak Pedersen, 46.
van Mehlen, Ellen, 38.
— Hans, 26—28, 30 f., 35, 38.
— Hans Pallesen, til Broholm 39—42.
— Palle, til Broholm 35—37. Jvf. van
Mülen.
»Mentaler«, Øgenavn, 18.
van Mülen, Bernhard Otto, 40. Jvf. van
Mehlen.
Neb, Christine Jensdatter, 7 ff.
Nyrup Hovedgaard, Faxe H., 21 ff.
Ollerup, Sunds H., 20.
Oure By og Sogn 19, 43, 68.
von Pultz, Wibeke Marie, til Bro-
holm 64 f.
Radstrup, Bjærge H., 6, 15.
Refsøre, Hesselager S., 68.

- Revninge, Bjærge H., 37 f.
 Ris Hovedgaard, Ods H., 5, 7 f.
 Rønning, adelig Slægt, 1 f.
 Sehested, Anders, til Broholm, † 1799, 64 f.
 — Anders, til Broholm † 1819, 66 f.
 — Hannibal, til Broholm, 72 f.
 — Niels, til Broholm, † 1745, 61—63.
 — Niels, † 1788, 66.
 — Niels Frederik Bernhard, til Broholm
 66 f., 69—72.
 de Serène d'Acqueria, Alexandra Elisabeth
 Augusta Emilie, 73.
 Skamdrup, Gudme H., 8, 19 f.
 Skeel, Albert, til Broholm 61.
 — Elisabeth Andersdatter, til Broholm
 61—64.
 — Jørgen Jørgensen, til Broholm 60.
 — Jørgen Ottesen, til Broholm 57.
 — Mogens, til Broholm 61.
 — Otte, til Broholm 53—57.
 — Ove, til Broholm 57.
 Skinkel, Jørgen, til Lammehave 34.
 »Stegefisk«, Øgenavn, 14 f.
 Stubberup, Bjærge H., 20.
 Sødinge, Ringe S., 52.
 Tange, Oure S., 20.
 — Mølle 20, 34.
 Tangegaard 73.
 Tidemand, Anne Markvardsdatter, 34 f., 36.
 Tidselholt, Vejstrup S., 19 f., 46, 64.
 Torpegaard, Hovedgaard, Aasum H., 45,
 47, 50.
 Trunderup, Sunds H., 20.
 Tved, Sunds H., 68.
 Ulfeld, Absalon Jonsen, til Broholm 3—6.
 — Christoffer Pallesen, 38.
 — Eline Pallesdatter, 26—32.
 — Hennike, Biskop i Odense, 11 f.
 — Johannes Absalonsen, til Broholm 5—9.
 — Maren Nielsdatter, til Broholm 16, 19.
 — Niels Eriksen, 9 f.
 — Niels Jakobsen, Biskop i Roskilde,
 8—9.
 — Peder Nielsen, til Broholm 10—16.
 — Peder Nielsen, 11 f.
 — Ulfeld Christoffersen, 37, 40.
 Ulfstand, Oluf Holgersen, 24—32.
 Unker el. Oncker (Nielsen), 1462, 14 f.
 Vejstrup By og Sogn 19 f.
 — Mølle 20.
 Vormark, Hesselager S., 68.
 Wessel, Caspar, Admiral, 63 f.
 Ørbæk, Vindinge H., 9.
 Øxendrup By og Sogn 20.

FORTEGNELSE OVER BILLEDERNE.

Broholm, den indre Portbygning (Fot.).....	Titelbillede
Broholm, set fra Øst (Fot.).....	Side 1
Kjælderetagen under Hovedbygningen (Fot.).....	— 3
Broholm 1894, set fra Øst (Fot.).....	— 17
Hr. Johan Fikkese og Hustru, Kalkmaleri i Gudme Kirke.....	— 22
Hovedbygningen paa Broholm, set fra Gaarden (Fot.).....	— 41
Broholm i 1833, Akvarel i National-Museet.....	— 55
Elisabeth Billes og Jørgen Skeels Ahnetavler, Malerier i Gudme Kirke.....	— 58
De Billers Stamtræ, ligeledes.....	— 59
Broholm, Loftetagen (Fot.).....	— 62
Oberstlieutn Niels Sehested til Broholm, † 1745, Maleri tilhørende Kammerherreinde Ellen Sehested.....	— 63
Fru Elisabeth Skeel til Broholm, † 1754, ligeledes.....	— 63
Viceadmiral Caspar Wessel, † 1768, ligeledes.....	— 64
Anders Sehested til Stamhuset Broholm, † 1799, Maleri paa Broholm.....	— 65
Wibeke Marie von Pultz, † 1811, ligeledes.....	— 65
Niels Sehested, † 1788, ligeledes.....	— 66
Edel Marie Sehested, født Kjær, † 1839, ligeledes.....	— 67
Anders Sehested til Stamhuset Broholm, † 1819, ligeledes.....	— 67
Kammerherre N. F. B. Sehested til Stamhuset Broholm, † 1882 (Fot.).....	— 68
Kammerherreinde Charlotte Christine Sehested, født Linde, † 1894 (Fot.).....	— 69
Broholm den ydre Portbygning.....	— 71
Kammerherre Hannibal Sehested til Stamhuset Broholm (Fot.).....	— 72
Kammerherreinde Alexandra Sehested, født de Serène d'Acqueria, † 1903 (Fot.).....	— 73
